

OPINIA

națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

Tranziția din perspectiva intereselor naționale

Obiectivitate și prejudecată

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

S-a spus și s-a scris deja atât de mult despre "tranziție" iar în legătură cu "promisiunile" reale sau imaginare ale acesteia s-a sperat și se speră încă atât de mult dar și atât de contradictoriu încât, pentru opinia publică națională este de o deosebită însemnătate să fie pusă "în temă" asupra mecanismelor care au făcut și fac posibilă interpretarea diferită și uneori diametral opusă a unuia și aceluiași fenomen.

Despre conceptul tranziției și încălcarea sa de sensuri, uneori forțat atribuite, am discutat anterior, pornind de la procesele și evenimentele petrecute în România după decembrie 1989, de la premisa instituirii și afirmării democrației pluraliste, a statului de drept, mai ales ca urmare a adoptării Constituției actuale, una dintre cele mai avansate și mai moderne din lume, așa cum recunosc prestigioși specialiști de peste hotare, inclusiv organisme care acționează sub egida Consiliului Europei. Așa dar, revenind asupra "mecanismelor" sau pârgurilor de influențare a opiniei publice într-un sistem democratic, pluralist, perspectivă științifică - singura valabilă și viabilă pentru analiza obiectivă, liberă de orice tentație ideologică și, în consecință, de partizanatul politic, generator de prejudecăți duce la perspectiva sociologică, în general, la psihologia socială, în special. Poate chiar în sensul în care o asemenea temă era abordată încă de Gustave Le Bon, în *Psihologia mulțimilor*, când furniza explicații clare, corecte, după cum s-a dovedit în istorie, în legătură cu comportamentul colectiv. Din păcate, în procesul tranziției, unii au stimulat și susținut tocmai comportamentul aparent paradoxal, potrivit căruia, cum scria Le Bon, "în mulțime, individul coboară mai multe trepte pe scara civilizației", iar "numărul", mulțimea "micșorează responsabilitatea", transferând, prin contagiune, forța individului forței colectivității și invers, amestecând în același timp interesele personale și colective¹⁾. De altfel, se poate spune că tocmai printr-un asemenea "canal", printr-un asemenea mecanism s-a ajuns și se ajunge la înlocuirea, evident manevrată și manevrabilă a intereselor de grup, partizane, adică de partid cu cele naționale, și invers, după împrejurări și... interese de moment, subiect asupra căruia, de asemenea, ne-am oprit mai pe larg anterior.

Ceea ce am vrea să reținem în cele ce urmează este că în descifrarea mecanismelor formării sau, dimpotrivă, "deformării" opiniei publice

asupra tranziției, se impune a disocia tranșant între obiectivitate și prejudecată, ținând seama de particularitățile și interferențele logice dintre psihologia socială și sociologie, științe sociale dintre cele mai apropiate una de alta, amândouă interesându-se de situații sociale - starea economică, profesională, culturală, socială, spirituală, de sănătate etc. a individului și a colectivității - dar pe căi diferite. Astfel, în timp ce psihologia socială studiază comportamente individuale, sociologia se interesează de comportamente numai pornind de la posibilitatea de a accede la un anumit nivel de generalizare, după cum constată literatura de specialitate. Aceasta specifică, de altfel, prin vocea autorizată a lui Jean Stoetzel, spre exemplu - primul titular al unei catedre de psihologie socială create în Franța, fondator al unui institut de opinie publică și al unor prestigioase publicații în domeniul ("Sondages" și "Revue française de sociologie") - că unul și același fenomen cum ar fi competiția între indivizi și în societate furnizează concluzii diferite sociologului și psihologului. Cum scria Stoetzel, pentru a atrage atenția în mod critic asupra unor erori de evaluare socială sau de apreciere, "ceea ce este important este că se trece adesea pe nesimțite de la psihologia propriu-zisă

la sociologie, pe calea psihologiei sociale²⁾.

Așa ar putea fi interpretată și comportarea unor politicieni români care conferă proceselor de tranziție, mai bine spus, le atribuie aprecieri care pornesc de la propriile interese și opțiuni, de la starea de spirit generată de acestea, luând dorințele drept realitate și emițând judecăți de valoare, adică "prejudecăți", care vin adesea în contradicție cu starea reală de lucruri. Nu de puține ori, în asemenea cazuri, opinia publică, oricum mai aproape de realitate, ca observator nemijlocit al acesteia, rămâne "la mijloc", nu fără justificare "mirată" de aprecierile contradictorii, asociabile numai prin reducere la absurd din moment ce reprezentanții ai forțelor aflate la guvernare declară că "lucrurile merg din ce în ce mai bine", iar reprezentanții ai opoziției susțin că acestea ar merge "din dezastru în dezastru". Uneori, cei în cauză, sunt "ajutați" în confecționarea imaginii "cele mai plăcute" chiar de către unele sondaje de opinie care, cum s-a văzut în ultimii ani, furnizează "la comandă" procentaje despre starea de spirit și păreriile oamenilor, dând asigurări că "marja de eroare" ar fi de "plus sau minus trei la sută".

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru planificarea familiei

Acad. ȘTEFAN MILCU

Una din problemele cele mai dramatice ale populațiilor umane este creșterea lor excesivă, îndeosebi în țările mai puțin dezvoltate economic, generându-se astfel un dezechilibru între consumatori și resurse limitate ale planetei. Este deci explicabil de ce s-a organizat în anul trecut o conferință mondială la Cairo, unde s-au dezbătut diverse aspecte ale acestei creșteri exponențiale care se va cifra la cel puțin 6 miliarde de oameni în anul 2000. Este de asemenea explicabil de ce China a legiferat numărul de copii al unui cuplu, pentru a controla astfel consecințele multiple ale creșterii unei populații care a depășit în prezent un miliard de oameni. Pentru limitarea nașterilor pot fi comentate diferite mijloace oferite de tehnologia modernă spre a bloca fecundarea sau a elimina fătul, embrionul. Dar în toate aceste procedee intervin interdicțiile tradiționale și religioase.

În adoptarea unor procedee de control al natalității excesive se profilează ca cea mai acceptabilă ceea ce s-a numit planificarea familială prin care natalitatea este expusă deciziei cuplului, evitându-se astfel sarcinile nedorite.

Planificarea natalității în țara noastră ar fi evitat drama "copiilor străzii", declasarea lor socială și morală, problemele economice și morale ale familiilor cu copii numeroși, dar cu resurse de existență modeste. Pentru că numai planificarea familiei permite un raport echitabil între populație și resurse, educarea copiilor și evitarea șomajului tinerilor. Ca în toate problemele umane, cu implicații sociale, apare și aici necesitatea unei conștiințe umane și sociale și a unei conduceri politice corespunzătoare sensului ei profund uman.

Este evident că planificarea familială nu trebuie să degenereze în sterilitate și infecunditate, care generează noi probleme, de alt ordin, cu repercusiuni umane și sociale nu mai puțin severe.

Mircea
cel
Bătrân -

"cel mai viteaz
și cel mai ager
între principii creștini"

Acad.
Ștefan Ștefănescu

pag. 3

STATUL NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

Plămădit în spațiul marcat de munții Carpați, fluviul Dunărea și Marea Neagră, poporul român este unul dintre cele mai vechi popoare din Europa. Strămoșii săi, dacii și romanii, au jucat un rol de frunte în istoria lumii antice.

La începutul evului mediu, românii - ca și alte popoare europene - și-au constituit formațiuni politice mai mici, care au evoluat spre state centralizate: Moldova, Transilvania și Țara Românească (Muntenia). Cele trei țări române au avut de luptat, de-a lungul secolelor, împotriva tendințelor expansioniste ale regatelor și imperiilor vecine. Astfel, românii în Transilvania au luptat trei secole (X-XIII) cu Regatul Ungariei, reușind să-și mențină autonomia. La rândul lor, Moldova și Muntenia au dus o luptă îndelungată cu Imperiul otoman - cel mai puternic stat al vremii -, izbutind să obțină recunoașterea structurilor statale proprii.

Aspirația spre unitate statală a românilor s-a manifestat în forme multiple. Cea mai semnificativă a fost acțiunea domnitorului Mihai Viteazul, care, în anul 1600, a reușit să unească Țara Românească, Transilvania și Moldova într-un singur stat, sub conducerea sa. Dar existența unui stat românesc puternic a nemulțumit cele două mari imperii - otoman și habsburgic - care au acționat pentru lichidarea acestuia. În anul 1601, domnitorul Mihai Viteazul a fost asasinat pe câmpia de lângă Turda, în urma unui complot pus la cale de Curtea de la Viena.

Ca urmare a slăbirii forței militare a Imperiului otoman s-au ridicat două mari puteri: Austria și Rusia. Țările române au devenit teatrul de război între aceste imperii, care și-au impus voința împotriva poporului român. Astfel, Austria a ocupat Transilvania în 1691 și Bucovina în 1775, iar Rusia a ocupat în 1812

partea de răsărit a Moldovei, numită Basarabia.

În secolele XVIII-XIX, românii au desfășurat o amplă activitate de afirmare națională, vizând înlăturarea dominației străine și crearea unui stat unitar propriu. În 1774, învățatul Inochentie Micu-Klein a elaborat programul de emancipare a națiunii române, cunoscut sub numele de "Supplex Libellus". Ideea unității naționale străbate scrierile lui Dimitrie Cantemir (*Hronicul vechimii româno-moldo-vlahilor*, 1717), Gheorghe Șincai (*Hronica românilor și a mai multor neamuri*, 1808), Petru Maior (*Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, 1812), Dimitrie Philippiide (*Istoria României*, 1816). S-au afirmat învățământul și presa în limba română, care au contribuit la cultivarea sentimentului național.

Revoluția din 1784, desfășurată în Transilvania, și cea din 1821, din Țara Românească, au prefigurat-o pe

cea din 1848, care a cuprins toate cele trei țări române. Cu acest prilej s-a pus cu pregnanță problema unirii Transilvaniei, Moldovei și Munteniei: "Noi vrem să ne unim cu țara" au scandat participanții la Adunarea Națională de la Blaj; "Unirea Moldovei cu Țara Românească" se prevedea în programul tipărit la Cernăuți; "formarea unui stat cu numele de România" cerea un ziar din București. Revoluția din țările române a fost înfrântă prin intervenția militară a imperiilor otoman, țarist și habsburgic.

Dar lupta pentru unitate statală a românilor nu numai că nu a putut fi stăvilită, ci ea a crescut în amploare, căpătând o adevărată dimensiune europeană.

■ Prof. dr. Ioan SCURTU

(Continuare în pag. 7)

COLEGIILE REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

COLEGIUL PENTRU REFORMA ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N. N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciuc Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zăntir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părlăuță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomete
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEME ȘTIINȚIFICE ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brăncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEME- LE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof. dr. Alexandru Boboc,
membru corespondent
al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu
- Paul Anghel

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIO- NALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMANIA

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Prof. dr. doc. Titu Georgescu
- Prof. dr. Ștefan Lache
- Prof. dr. Gheorghe I. Ioniță

- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Mihail Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu
- COLEGIUL PENTRU DOCTRINE
POLITICE ȘI PROBLEME ALE
RELATIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zără
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLE- MELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

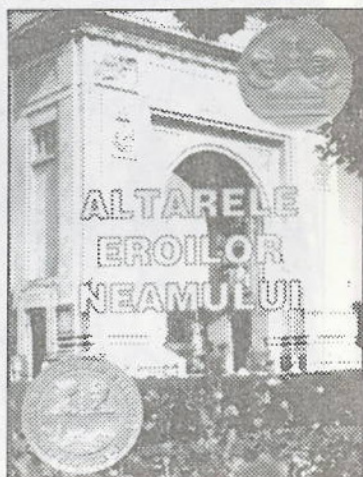
- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu,
membru de onoare
al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLE- MELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:
Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Istoria vie a neamului

Cinstirea eroilor, practică sfântă a românilor, a făcut ca monumente, însemne memoriale să înobileze glia strămoșească de la Nistru până la Tisa.

Rod al cercetării susținute și competente a reputaților istorici, col. (r) dr. Florian Tucă și col. (r) dr. Cristache Gheorghe, lucrarea **Altarele eroilor neamului** tratează cele mai vechi monumente, începând cu cel de la Adamclisi (108-109 d. Cr.), până la cele mai noi, ridicate cu ocazia aniversării a 75 de ani de la înfăptuirea Marii Uniri.

Un loc deosebit de important în elaborarea lucrării îl ocupă monumentele și însemnele memoriale care omagiază și nemurese jertfele din războiul de reînțelegere națională. Cu minuția și probitatea profesională proprie istoricului, autorii prezintă un mare număr de mauzolee, obeliscuri, busturi, troițe, dedicate marilor voievozi români și luptelor desfășurate de aceștia, eroilor armatei române căzuți de-a lungul secolelor.

Sunt absolut remarcabile ținuta

științifică a articolelor cuprinse în volum, bogăția datelor și descrierilor, bibliografia selectivă, precum și amplul material ilustrativ.

Volumul, apărut din inițiativa Fundației Europene Drăgan, la Editura "Europa Nova", beneficiază de Cuvântul înainte al reputatului om de cultură și patriot român, prof. dr. Josif Constantin Drăgan. D-sa elogiaza caracterul de nouitate al lucrării ce aduce noi și inedite dovezi ale continuității poporului român în spațiul carpatodanubiano-pontic.

Prefațarea cărții se datorează acad. prof. dr. Ștefan Pascu, care relevă valențele informativ-cognitive, ca și riguroasa organizare științifică a volumului.

Altarele eroilor neamului se constituie ca un veritabil memento al credinței, vitejiei și spiritului de sacrificiu al neamului românesc, dar și ca un instrument util de lucru al istoriografiei noastre.

■ Dragoș CIOBANU

SUVERANITATEA — actualitatea și acuitatea unui concept

Încă din epoca Renașterii, cel puțin pentru Europa, literatura de specialitate rezervată suveranității este de departe cea mai bogată. Se știe că atât sub aspect doctrinar, cât și ca teorie, suveranitatea a apărut în procesul înlocuirii orânduirii feudale cu cea burgheză.

În postura ei de clasă progresistă, la vremea aceea, interesată obiectiv în înălțarea fărâmișării statale impusă de feudalism, burghezia a promovat afirmarea statelor centralizate, a statelor naționale suverane, "puternice ca un leu și viclene ca o vulpe", cum scria Niccolò Machiavelli. În acele vremuri, burghezia a fost consecventă în politica ei pro-suveranitate o perioadă îndelungată, până ce, o dată consolidate propriile state naționale, a căror independență și suveranitate nu mai puteau fi puse la îndoială, pe măsura transformării ei dintr-o clasă progresistă, revoluționară într-una conservatoare, și-a schimbat atitudinea, socotind suveranitatea ca depășită, inadecvată condițiilor contemporane.

Cert, între problemele cele mai controversate în cadrul dezbaterilor politologice, sociologice și juridice contemporane, cele privitoare la suveranitate ocupă un loc de seamă și pentru faptul că ele nu rămân ancorate exclusiv în plan teoretic, ci, în fapt, cel mai adesea, însoțesc și justifică conviețuirea și cooperarea efectivă a statelor și națiunilor. În strânsă legătură cu atacurile la adresa independenței și suveranității, ideologia contemporană se caracterizează printr-o gamă largă de teorii și curente referitoare la națiune, care merg de la susținerea caracterului perimat, depășit istoric al acesteia, până la teza înlăturării chiar a termenului ca atare din limbajul sociologic, politologic sau juridic.

După cum consideră sociologul nord-american J.W. Burton într-un studiu în "International Journal", independența este una din "valorile universale ale politicii mondiale". În opinia sa, "până acum câteva decenii, societatea mondială cuprindea în mod efectiv un număr mic de state, fiecare dominat de una dintre cele câteva mari puteri. Interesele umane și valorile popoarelor din statele mai mici și din colonii nu prezentau vreo importanță. Politica mondială putea să fie prezentată și analizată în termenii simpli ai intereselor statelor puternice și hegemoniste, la care statele mici și populare trebuiau să se acomodeze".

În condițiile de astăzi, raționează același gânditor, "aparitia noilor națiuni, mișcarea națională, revolta împotriva sistemului feudal și rezistența la discriminarea rasială pot fi considerate răspunsurile lor inevitabile (...). Singurele răspunsuri politice practice la sistemul de opțiuni intolerabile impuse lor de către mediul înconjurător, adică de mai multe grupuri, națiuni și state".

Potrivit opiniei cunoscutului doctrinar Marcel Merle, în lanțul de con-

tradiții care afectează și care vor afecta lumea de la sfârșitul secolului al XX-lea există loc să ne gândim că de soarta statului-națiune - această instituție seculară, dar care nu este eternă - mai mult decât de soarta alianțelor și a raporturilor de forță, va depinde viitorul realităților internaționale.

La rândul său, juristul francez M. Virally consideră în "Annuaire française de droit international", cu îndreptățire, că suveranitatea rămâne pe deplin viabilă într-o situație de independență care impune fiecărui stat să țină seama de interesele celorlalte, astfel încât să întrețină cu ele relații reciproce avantajoase. Ea este, totodată, compatibilă cu solidaritatea, în care se rezumă, pe planul principiilor juridice, exigențele independenței, după cum suveranitatea exprimă cerințele independenței.

În același spirit, compatriotul său, J. R. Dupuy, apreciază și el în "Le Droit International" că suveranitatea presupune că în reglementarea diferitelor probleme care se referă la soarta unui stat, acestuia nu i se poate opune o autoritate exterioară și superioară (...). Suveranitatea este o noțiune politică, ea se confundă cu independența, valoarea devenită sacră, ea însăși, înainte de toate, cu autonomia autorităților de stat, ceea ce nu permite amestecul unui stat terț.

Într-o culegere de studii, intitulată sugestiv în **apărarea suveranității**, mai mulți specialiști în domeniul științelor politice din S.U.A. formulează, cu peste un deceniu în urmă, concluzii interesante și convingătoare. Așa, de pildă, K.W.B. Middleton, apreciind suveranitatea statului văzută ca o comunitate sau națiune, conchide că statul suveran are autoritatea supremă asupra teritoriului său, incluzând spațiul aerian de deasupra și apele din jurul teritoriului său, asupra cetățenilor și persoanelor sale juridice, statul fiind independent, adică liber de controlul oricărei autorități externe.

Pentru alți teoreticieni, politologi ori juriști contemporani conceptul de suveranitate este, de asemenea, subiect de mari controverse teoretice. Așa, de pildă, W.L. Stankiewicz, apreciind că termenul de suveranitate circulă "ca un cuvânt proteic", consideră că "de când conceptul modern de suveranitate a fost formulat de Bodin, au fost considerate multe tipuri de suveranitate: politică, legală, internă, externă, de jure, de facto, populară, coercitivă, influențată, pozitivă, negativă, absolută și relativă". De aici, după convingerea sa, s-ar pune problema dacă aceste caracteristici, dimensiuni, se justifică sau dacă ele nu arată că, de fapt, termenul ca atare nu e clar precizat.

Considerând că epoca statelor independente ar fi apus ori se apropie de sfârșit, că interdependența implică negarea independenței și suveranității, care devin "o frână" în calea progresului, unii teoreticieni consideră că numai unificarea statelor existente

într-o organizație supranațională, de nivel european sau chiar mondial, poate rezolva contradicțiile epocii contemporane și elimina riscul sinuciderii atomice. În optica acestor teoreticieni, numai mondialismul, organizarea statului mondial ar fi singura alternativă menită să răspundă exigențelor epocii contemporane.

Maurice Duverger conchide că dezvoltarea internațională tinde să limiteze, din ce în ce mai mult, autonomia statului și că aceasta se face în temeiul unui acord între state. Compatriotul său, Fr. Perroux, ajunge și el, în "Alienation et société industrielle", la concluzia că ar fi necesară "abandonarea suveranității, dogma sacră, intangibilă, ce reprezintă tabu-ul numărului unu", deoarece astăzi, gândește el, "noțiunea de suveranitate contravine drepturilor umanității". În același spirit se înscrie la Aurelio Peceire, care apreciază în "La réalité humaine", că în realitate "conceptul de interdependență este intrinsec opus celui de suveranitate".

În aproximativ aceleași accepțiuni este privit statul și în alte surse de specialitate. Se consideră că întrucât de ființarea statului se leagă sentimentul național, conștiința națională etc., acesta s-ar constitui într-o "pedică majoră" în rezolvarea problemelor ce se pun în fața umanității. Se consideră adeseori că politica de hegemonie a celor mari are chiar mai multe șanse de a conduce la internaționalizarea gestiunii planetare decât suma politicilor de independență. Potrivit opiniei exprimate de R.A. Folk în **Toward Eachilbrum in the Word Order System**, prețul "supraviețuirii" va fi "sacrificarea suveranității prin crearea unor mecanisme transnaționale bazate pe diferite forme ale unei guvernări centralizate".

O astfel de concepție îi este oarecum caracteristică și politologului nord-american, S. Brown, care, în lucrarea sa **New Forces in World Politics**, pretinde că actualele tendințe ar conduce spre o societate globală, spre o lume polarizată, dominată de interese, grupuri și societăți transnaționale, care ar avea "posibilități de a dezvolta mai bine un sistem economico-social, decât sub tipul tradițional al independenței economice".

Chiar un gânditor recunoscut, precum A. Toynbee, ajunge la distingerea decalajului dintre structura politică tradițională a statelor, a căror putere este limitată în spațiu, și structura economică reală, care este de anvergură mondială. Doctrinarii englez caută a convinge că statul național ar fi eminemamente "egoist", cu o privire "îngustă" și ar lua decizii în detrimentul problemelor majore și vitale ale omenirii, care nu ar putea fi soluționate decât prin autorități supranaționale.

Realitățile contemporane, experiența istorică infirmă totalmente tezele teoretice potrivit cărora suveranitatea națională ar fi un concept "depășit". Dimpotrivă, viața atestă că procesul de adâncire a interdependențelor mondiale, proces obiectiv și inevitabil în zilele noastre, se poate dezvolta cu adevărat, real și eficient în beneficiul tuturor popoarelor, mari sau mici, numai în condițiile asigurării suveranității și independenței fiecărui stat, ale întăririi statelor naționale și respectării dreptului legitim al fiecărui popor de a-și hotărî de sine stătător destinele, fără nici o imixtiune din afară.

■ Prof. dr. Marin VOICULESCU

La Universitatea "Spiru Haret"

Prin durată ei - de peste 30 de ani -, prin largul orizont politic, ca și prin mărețele ei înfăptuiri, domnia lui Mircea cel Bătrân a intrat în istoria românilor ca o epocă a aspirației spre bine, frumos și demn.

În politica internă, Mircea cel Bătrân a înțeles că progresul societății va fi cu atât mai rapid, cu cât ea va fi mai deschisă cuceririlor de civilizație din alte părți. Prin privilegiile comerciale, el a asigurat aflulul de mărfuri din alte țări și, totodată, desfacerea în străinătate de produse realizate în țară.

O atenție specială a fost acordată exploatarea bogățiilor subsolului. Pe lângă exploatarea sării de la Ocnele Mari, a început să se exploateze arama, la Bratilov, lângă Baia de Aramă.

În strânsă legătură cu dezvoltarea economiei de schimb, facilitată de întărirea ordinii interne, a crescut rolul meșteșugarilor și negustorilor, ca și numărul așezărilor urbane și ponderea acestora în viața social-politică. Capitala țării s-a deplasat de la Curtea de Argeș la Târgoviște, situată într-o zonă de concentrare demografică și care a căpătat o deosebită însemnătate economică în traficul internațional, ce unea Brașovul de marea arteră comercială, care era Dunărea.

Comerțul extern al țării, realizat până la Mircea cel Bătrân, mai ales prin orașele Sibiu și Brașov, s-a dezvoltat prin reintegrarea Dobrogei Țării Românești. Prin stăpânirea litoralului dobrogean și îndeosebi a gurilor Dunării, Țara Românească se încadra nu numai în circuitul comercial continental, dar și în cel maritim.

Deținerea de către domnul român a importantelor puncte strategice de mare valoare economică, cum erau Chilia, Isaccea, Silistra, Giurgiu și Severinul reprezenta o înstăpânire totală a lui a accesului spre "Marea cea Mare".

Poziția geografică a Țării Românești făcea ca pe teritoriul ei să treacă importante drumuri ale comerțului internațional și să se desfășoare un însemnat comerț de tranzit, binefacător economiei țării. Este vorba de drumurile de comerț care legau Europa Apuseană și Centrală de țărmurile pontice sau de Peninsula Balcanică și ajungeau prin aceasta până la orașele de pe țărmul Adriaticii.

Prin comerțul de tranzit se desfășeau în Țara Românească mărfuri "de peste mare", mărfuri orientale, piper, mirodenii, iar din Europa Apuseană și Centrală postavuri, pânzeturi, arme, unelte agricole. Negustorii străini cumpărau produse naturale, vite, cai, piei de animale, ceară, pește.

De dezvoltarea comerțului își găsea expresia într-o însemnată circulație monetară. Pe lângă monede străine - perperi, ducați, florini, groși și zloți - erau în circulație și monede românești. Mircea cel Bătrân a bătut monede de argint - ducați și bani -, care au cunoscut o largă circulație, nu numai în țară, ci și în afara ei.

Faptul de a bate monedă este un indiciu al drepturilor suverane ale domnului și al dezvoltării pe care o cunoștea economia de schimb.

Pentru consolidarea statului și creșterea capacității de apărare a țării, Mircea cel Bătrân a luat măsuri de întărire a domniei. El a orânduit Cancelaria domnească, a lărgit Sfatul domnesc, a înmulțit dregătoriile, ca organisme ale exercitării puterii de stat, le-a organizat după modelul bizantin și ținând seama de experiența predecesorilor lui și a sa în guvernarea țării.

O dregătorie deosebit de importantă creată de Mircea cel Bătrân încă de la începutul domniei a fost **bănia**. Banul exercita în părțile Severinului și poate pe întreg teritoriul Olteniei atribuțiile domniei, în special în ceea ce privea organizarea militară a acestui ținut, expus incursiunilor otomane.

Mircea cel Bătrân a luat măsuri de mai bună administrare a țării, împărțită pe județe, al căror nume amintea pe cel al războierilor, de-a lungul cărora județele se întindeau.

Jurisdicția a cunoscut și ea îmbunătățiri; domnul a căutat să îngrădească abuzurile, amenințând cu pedepse aspre pe cei care le-ar comite și îndemnând la apărare pe cei amenințați.

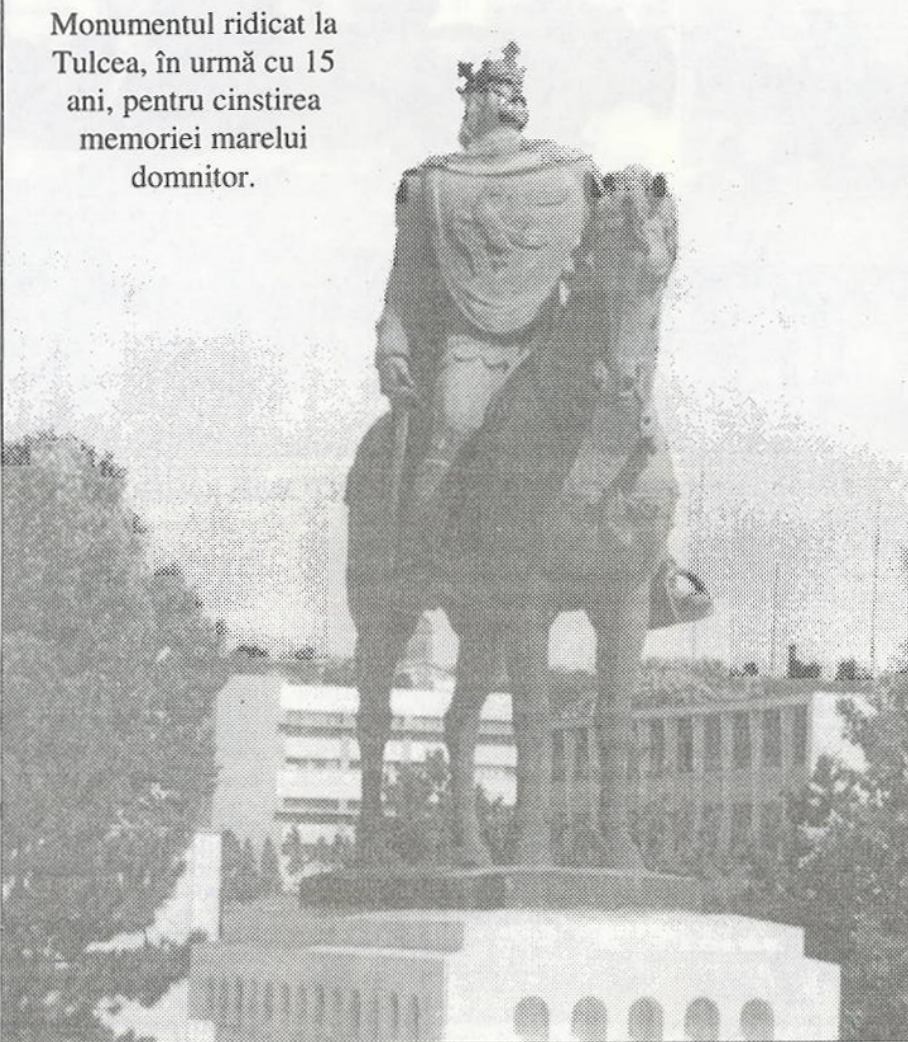
O deosebită atenție a acordat Mircea cel Bătrân **oastei**, suportul luptei de apărare a țării și care era alcătuită din **curteni**, din **cetele** sau **steagurile** marilor boieri, din **țărani** și **orășeni** (în vremea lui Mircea cel Bătrân a fost organizată **Oastea cea mare**, formată din țărani liberi și chiar dependenți). Există mărturii documentare care atestă existența, pe lângă oastea de țară, a mercenarilor, atrași în Țara Românească de renumele conducătorului ei.

Echipamentul și armamentul oastei varia în raport de poziția socială a ostașilor. Boierii erau echipați, ca și cavalerii apuseni, cu cămăși de zale și armuri; ei luptau călări cu sabia, lancea și

Mircea cel Bătrân - "cel mai viteaz și cel mai ager între principii creștini"

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

Monumentul ridicat la Tulcea, în urmă cu 15 ani, pentru cinstirea memoriei marelui domnitor.

scutul. Armamentul pedestrimii consta mai ales din arcuri și săgeți, uneori din sulițe și săbii, foarte adesea din coase și topoare. La asediul cetăților se foloseau arme cu care se aruncau pietre împotriva zidurilor și apărătorilor.

În sistemul de apărare al țării un rol însemnat a acordat Mircea cel Bătrân **cetăților**. El a construit cetatea Giurgiu din blocuri mari de piatră, a întărit cetățile Severin, Turnu, Silistra, Ienisala, Cetatea Dâmboviței. Tot el a întărit cetățile de pământ de la Frumoasa din Teleorman și de la Frătești, din apropiere de Giurgiu.

Suveran luminat, Mircea cel Bătrân a manifestat o grijă constantă pentru dezvoltarea culturii. Bisericii, importantă instituție culturală a vremii, el i-a arătat o largă generozitate. La Călimănești, pe Olt, Mircea cel Bătrân a înălțat, în 1388, după modelul bisericii din Krušovac (Serbia) o splendidă biserică, Cozia, menită a fi lăcașul lui de veci și căreia i-a făcut însemnate dării. El a înzestrat cu averi și mănăstirile Tismana, Struglea, iar de la Muntele Athos mănăstirea Cuthumuz. La Tismana s-a dezvoltat un centru cultural, în care călugărul

Nicodim a realizat o evanghelie în slavonește, frumos ferecată.

Vremurile cereau și Mircea cel Bătrân a înțeles să acționeze în direcția modernizării societății românești în funcție de realizările din alte părți, a receptării acelor bunuri de civilizație care i se potriveau și o încadrau în rândul țărilor înaintate ale timpului. Costumul și armura de factură occidentală ale domnitorului, ca și elementele în ceremonialul domnesc, similare celor de la Curtea bizantină, erau de natură să sublinieze poziția pe care o revendica domnul român și pe care a impus-o în tratatele încheiate, de egalitate cu marii monarhi ai timpului.

În vremea lui Mircea cel Bătrân s-a dezvoltat literatura de curte, care preamărea în cântecele însoțite de alături ale rapsozilor faptele de vitejie ale celor ce se distingeau în luptele de apărare a țării*).

Puterea de care dădea dovadă Mircea cel Bătrân, autoritatea de care el se bucura i-au permis ca, asigurând apărarea și prosperitatea Țării Românești, să fie și protector pentru celelalte provincii românești: Moldova și Transilvania. În anul 1400, el a

intervenit pentru domnie în Moldova și a determinat înscăunarea pe tron a lui Alexandru cel Bun, cu care avea să întrețină relații deosebit de cordiale.

Într-o vreme în care tulburările politice interne ale Regatului maghiar îl împiedicau pe regele Sigismund să-și exercite o autoritate efectivă în Transilvania, aceasta a fost supusă în mare măsură autorității lui Mircea cel Bătrân.

Dacă adăugăm la aceasta înstăpânirea, începând din 1388 a lui Mircea cel Bătrân în Dobrogea, căpătăm imaginea nu numai a întinderii statului românesc condus de el, dar și a rolului său în conducerea politicii de apărare general românească.

Fără măsurile luate pe plan intern de înălțare a țării și de întărire a autorității domniei, fără înțelegerea necesității concertării politicii Țării Românești cu a celorlalte țări române nu ar fi fost posibile largile orizonturi ale politicii externe ale lui Mircea cel Bătrân, victoriile lui împotriva agresorilor otomani. Domnul român a urmărit atent grupările și regroupările dintre forțele politice ale vremii, a înțeles că interesul țării reclama legături largi, că ea nu se putea apăra decât având în vedere ansamblul de relații externe și punând accentul, în funcție de pericolul ce o amenința când pe o grupare de forțe, când pe alta.

Contemporan al unor importante momente ale istoriei europene și al unor monarhi celebri - cum a fost Baiazid I "Fulgerul", Sigismund de Luxemburg, Vladislav Jagello - domnul român și-a înscris numele alături de numele lor - în timp de pace prin alianțe de la egal la egal, în timp de război prin forța pe care el a ridicat-o, - influențând, nu de puține ori, mersul evenimentelor, cu consecințe însemnate pentru soarta popoarelor din sud-estul și centrul Europei.

Ca să apere hotarul de nord al țării, încălcat în mai multe rânduri de regii Ungariei, Mircea cel Bătrân a încheiat, la puțin timp după urcarea sa pe tron, în 1389, prin intermediul domnului Moldovei Petru Mușat, un tratat de alianță cu regele Vladislav Jagello al Poloniei, tratat pe care îl va reînnoi în câteva rânduri. Era pentru prima dată când cele două state românești, Moldova și Țara Românească, exprimau în scris o atitudine comună pe plan internațional.

Alianța lui Mircea cel Bătrân cu Vladislav Jagello, ca și amenințarea otomană pentru Regatul maghiar (în vara anului 1390 au avut loc ciocniri între otomani și maghiari) l-au determinat pe Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, să întărească relațiile cu domnul Țării Românești. Acesta, în interesul luptei antiotomane și în schimbul recunoașterii și lărgirii stăpânirilor sale în Transilvania s-a apropiat de regele Ungariei fără să renunțe la alianța cu Polonia.

Asigurarea hotarului țării dinspre nord crea domnitorului român posibilitatea să-și concentreze eforturile în a apăra pe cel de sud. În această privință, el a întărit lanțul cetăților de la Dunăre, bastioane puternice de apărare a țării, și a căutat să creeze dificultăți înaintării otomane, să-i slăbească forța de lovire prin ridicarea-i împotriva a unor stăpânitori politici din Asia și ajutorarea statelor creștine ce luptau împotriva pericolului otoman.

În 1388, otomanii au organizat o mare expediție împotriva țărilor de la Târnovo și a statului dobrogean, condus de despotul Ivanco. Teama că Dobrogea ar putea să cadă în mâinile otomanilor - ceea ce ar fi periclitat însăși existența Țării Românești - l-a făcut pe Mircea cel Bătrân să intervină și, salvând situația, să unească Dobrogea cu Țara Românească.

Prin reunirea teritoriului românesc dintre Dunăre și mare cu cel dintre Carpați și Dunăre, Mircea cel Bătrân adăuga titlului său de voievod al Țării Românești, duce de Făgăraș și Amlaș, comite de "Severin" și pe cel de "despot al pământurilor lui Dobrotici și domn al Dârstorului". Prin această mare victorie a sa, Mircea cel Bătrân refăcea pe o treaptă superioară a evoluției istorice, în formă românească, vechea unitate din vremea dacilor a ținuturilor din stânga Dunării cu teritoriul dintre Dunăre și Mare, transforma în fapt împlinită tendința către Mare, firească oricărui stat dinamic.

*) Scriitorul bizantin Mazaris, într-o scriere compusă între anii 1414-1418 și imitată după satiricul Lucian din Samosata, pune în scenă un cântăreț, Palos, care fusese în Țara Românească și se înapoiasse de aci cu o mare sumă de bani.

(Va urma)

Statul în perioada de tranziție în România

Sesiunea științifică a Academiei de Studii pentru Dezvoltarea Economică și Socială a României din cadrul Fundației "România de Măine"

1. Sistemul proprietății consacrat de noua Constituție

Constituția din 1991 conține două articole cu privire la proprietate, art. 41 și, respectiv, art. 135, primul este cuprins în Titlul II, consacrat drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale, iar cel de-al doilea în Titlul IV, consacrat economiei și finanțelor publice. De ce două articole și încă în titluri diferite?

Comisia de redactare a proiectului de Constituție a urmărit ca reglementarea proprietății să aibă un **sediu general** unde să se consacre sistemul proprietății în România, deci formele pe care le îmbracă proprietatea, cu evidențierea poziției statului față de acestea, (fiind mai degrabă vorba de conceptul de proprietate în sens economic), precum și un **sediu special** al proprietății cetățeanului, adică al dreptului de proprietate ca drept fundamental. Într-o rigoare strict didactică ar fi fost de dorit ca articolul cu privire la sistemul proprietății să fie anterior articolului cu privire la dreptul de proprietate al cetățeanului (proprietatea privată).

Necesitatea ordonării materiei de așa natură încât ea însăși să pledeze pentru locul central al omului în sistemul Constituției, a drepturilor sale, a făcut ca mai întâi să fie reglementată problema dreptului de proprietate privată (art. 41) și apoi problema sistemului proprietății, implicit a proprietății publice.

Analiza sistematică a reglementărilor constituționale în materia proprietății trebuie să pornească, însă, de la art. 135:

- (1) Statul ocrotește proprietatea.
- (2) Proprietatea este publică sau privată.
- (3) Proprietatea publică aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.
- (4) Bogațiile de orice natură ale subsoului, căile de comunicație, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil și acelea ce pot fi folosite în interes public, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platformei continentale, precum și alte bunuri stabilite de lege, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

(5) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii, ele pot fi date în administrarea regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate.

(6) Proprietatea privată este, în condițiile legii, inviolabilă.

Se poate constata cu ușurință că cele șase alineate conțin patru categorii de dispoziții: a) cu privire la poziția generală a statului față de proprietate; b) cu privire la structura (tipologia) de bază a sistemului proprietății; c) cu privire la principiile de bază ale proprietății publice și d) cu privire la principiul fundamental al proprietății private.

Prima categorie de dispoziții, evocată prin formularea "statul ocrotește proprietatea", sunt și cele mai criticate de către "adversarii" Constituției, fie ei oameni politici (inclusiv candidați la funcția de Președinte al României ori șefi de partide etc.), oameni de drept, (în special avocați "înregimentați" în partide din Convenție) ori oameni neavizați, dar care s-au lăsat convinși de cei din prima sau a doua categorie. Pentru a înțelege care este sensul ideii de ocrotire, trebuie să ținem seama că art. 135 face parte din titlul consacrat economiei, că el urmează după art. 134, care, prin logica sa internă, se impune drept criteriu de referință pentru toate articolele din acest titlu. Or, art. 134 proclamă economia României ca economie de piață, fiind norma constituțională care fundamentează, sub aspect juridic, "derularea" activității economice în virtutea legilor economice de piață. Aceste legi există dincolo de textul constituțional și ar fi o absurditate să se susțină că ele există în economia românească pentru că le-a "reglementat" Constituția. Nu mai puțin, dacă raporturile de producție, de schimb, de ordin financiar etc. dintre agenții economici (comerciali, financieri), dintre aceștia și stat nu au baza juridică corespunzătoare legilor pieței, atunci dreptul este o frână a economiei de piață și nu un factor catalizator sau un instrument. Or, legiuitorul constituant, înscriind principiul "Economia României este o economie de piață", obligă Parlamentul și Guvernul să adopte legi și, respectiv, hotărâri care să faciliteze, acum, tranziția spre economia de piață, iar

Reglementarea proprietății în Constituția României din 1991

Comunicare prezentată de prof. dr. ANTONIE IORGOVAN

în viitor dezvoltarea economiei de piață. Acest principiu rămâne un criteriu de referință pentru controlul constituționalității legilor.

Tocmai pentru a oferi garanții "factorilor de producție", agenților economici, cum s-a încetățenit o expresie în ultimii ani, legiuitorul constituant a înțeles să arate în mod expres ce sarcini revin statului, deci ce trebuie să facă statul, ceea ce se menționează în alin. 2 al art. 134 (să asigure libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție, să asigure protecția intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară etc.). Într-o logică firească art. 135 în alin. 2 precizează sarcina statului de a ocroti proprietatea, ca element indispensabil al economiei de piață. Redactorii proiectului au preferat această formulare generală, pentru a marca poziția statului față de proprietate ca gen. Este pur și simplu un lucru ce ține de logica redactării, de acuratețea și estetica redactării unui text de Constituție, lucru care a fost explicat în Adunarea Constituantă de membrii Comisiei de redactare ori de alți parlamentari de formație juridică. Dacă, mai departe, se vorbește despre două forme de proprietate: a) proprietatea privată și b) proprietatea publică, față de care statul nu are aceeași poziție, este firesc ca poziția statului față de proprietate în general să fie exprimată printr-un termen care să se concilieze cu termenii prin care se va evoca poziția statului față de proprietatea privată (mai precis, obligația statului față de dreptul cetățeanului la proprietate privată) și, respectiv, poziția statului față de proprietatea publică (care, are ca titular fie statul, fie unitățile administrativ-teritoriale). Practic, primul alineat al art. 135 este chiar o declarație principială, elementele regimului juridic concret, de ordin constituțional ale proprietății private trebuie căutate în art. 41, coroborat cu art. 135 alin. final, iar ale regimului proprietății publice în alin. 2-5 ale art. 135 la care ne referim.

Potrivit alin. 2 al art. 135 "tipologia de bază" a sistemului proprietății este dată, deci, de proprietatea publică și proprietatea privată. "Sub aspectul deosebirilor fundamentale, caracteristicile acestor două tipuri de proprietate sunt legate de titularul pro-

prietății, de obiectul și de regimul lor juridic diferit", aspecte la care ne vom referi în cele ce urmează.

În concluzie, art. 135 după ce arată că în sensul general al termenului orice proprietate este ocrotită de stat, precizează cele două forme de proprietate (privată și publică), apoi stabilește regimul proprietății publice, deoarece proprietatea publică reprezintă excepția, (regula în societate formând-o proprietatea privată) ca, în final, să consacre principiul inviolabilității proprietății private: "Proprietatea privată este, în condițiile legii, inviolabilă".

2. Particularitățile proprietății publice. Relația proprietate publică - domeniu public

Constituția României din 1991, prin alin. 3 al art. 135 rezolvă o "dispută istorică" stabilind, clar și precis, că proprietatea publică nu poate aparține decât statului (proprietatea publică de interes național) sau unităților administrativ-teritoriale (proprietatea publică de interes județean, municipal, orașenesc sau comunal). De asemenea, legiuitorul constituant din 1991 evocă, fără echivoc, și faptul că proprietatea publică vizează, în fond, o sferă limitată de bunuri, scoase din circuitul civil obișnuit, care formează **domeniul public**. Constituția din 1991, spre deosebire de constituțiile din perioada interbelică, nu operează cu noțiunea de domeniu public, și aceasta din considerente de ordin redacțional, dar această noțiune este subînțeleasă. **Până la urmă nu legea, și încă legea fundamentală, trebuie să dea definiții, aceasta este o sarcină a doctrinei.** Opoziția pe care o realizează Constituția între proprietatea privată și proprietatea publică conduce, logic, la opoziția dintre regimul juridic de drept privat al bunurilor și regimul juridic de drept public al anumitor bunuri, stabilite de Constituție sau pe baza criteriilor prefigurate de Constituție, adică între bunurile care formează sau pot forma obiectul proprietății private a unei persoane fizice sau a unei persoane juridice de drept privat (domeniul privat) și bunurile care formează obiectul exclusiv al proprietății statului ori a județului, orașului și comunei ca perso-

ne juridice de drept public (domeniul public). Noțiunea, însă, de domeniu public, în opinia noastră, nu se poate circumscrie numai la bunurile care fac obiectul proprietății publice, sub anumite aspecte aparțin domeniului public (țin de domeniul public sau sunt de domeniul public) și bunuri imobile (terenuri agricole, păduri) sau mobile (tablouri, sculpturi etc.) care sunt proprietate privată. Este vorba de "scara domeniialității".

Proprietatea publică nu poate avea ca obiect decât bunurile la care se referă alin. 4, unele fiind nominalizate, altele fiind identificate printr-un criteriu generic - "folosirea în interes public", iar altele urmează să fie stabilite de lege, ceea ce, logic, determină imposibilitatea înstrăinării. Este o constantă a dreptului public faptul că bunurile domeniului public, de vreme ce sunt scoase din circuitul civil, fiind păstrate și protejate pentru generațiile viitoare, sunt inalienabile, ceea ce se menționează expres în alin. 5 al art. 135. Fără a intra aici în detalii precizăm doar că inalienabilitatea nu exclude o integrare în circuitul economico-juridic al unor bunuri ale domeniului public, dimpotrivă, unele, dintotdeauna au fost și o sursă de venituri pentru stat sau autoritățile locale. Numai că aceste venituri nu au fost și nu sunt privite ca un scop în sine, ar însemna o ștergere a diferenței dintre rațiunea introducerii în circuitul economico-civil a unui bun public față de unul privat, ci o modalitate de control a administrației asupra utilizării (exploatarei) bunului public, inclusiv de către un privat, în vederea prestării unui serviciu public sau, după caz, în vederea realizării interesului public (național ori local). Așa se explică de ce, tradițional, pentru a evoca "plata" pentru o utilizare privată a domeniului public s-a compus noțiunea de redevență.

Prin urmare, integrarea unui bun al domeniului public (obiect al proprietății statului sau al unei unități administrativ-teritoriale) se face prin modalități specifice unui regim de drept public sau, după caz, prin modalități ale dreptului comun "comandate", însă, de un regim de drept public. Constituția noastră admite: a) administrarea de către instituții publice; b) administrarea de către regii autonome și c) închirierea sau concesionarea de către orice subiect de drept. Prin închiriere sau conce-

sionare bunurile proprietate publică "pot fi exploatate și pe cale privată".

3. Particularitățile proprietății private

Art. 41 din Constituție a fost gândit și redactat prin prisma art. 17 și 18 ale Constituției din 1923, a unor constante ale dreptului nostru civil, devenite veritabile valori axiomatiche ale circuitului juridic civil la noi și în consonanță cu documentele internaționale privind drepturile omului.

Proprietatea privată, în opoziție cu cea publică, este exclusivă, în cadrul sistemului proprietății private reprezentând regula, cum s-a arătat deja. Ea aparține, deci, oricărui subiect de drept, adică persoanei fizice (cetățean român, cetățean străin, apatrid) și persoanei juridice de drept privat. Se știe că numai în virtutea personalității, deci a capacității de drept privat, o "organizație" poate fi titulară de patrimoniu. De fapt, autorul de drept civil consideră patrimoniul ca un element constitutiv al persoanei juridice (alături de organizarea proprie și de scopul propriu).

Va trebui deci, să facem distincția între persoanele juridice de drept privat, care sunt titularii ale proprietății private și persoanele juridice de drept public, care sunt titularii ale proprietății publice, revenind, de fapt, la terminologia cu care se opera în știința dreptului până în 1948. Față de litera și spiritul Constituției noastre vom putea spune că o persoană juridică de drept public poate și o persoană juridică de drept privat, dar inversa nu este adevărată. Pe de altă parte, nu orice persoană juridică de drept public este titulară a proprietății publice, ci numai statul și unitățile administrativ-teritoriale.

De asemenea, proprietatea privată, spre deosebire de proprietatea publică nu este limitată, ea se poate constitui asupra oricărui bun, mai puțin bunurile care, potrivit Constituției, sunt obiect exclusiv al proprietății publice. "Pe cale de consecință, integrarea în circuitul economic a bunurilor proprietate privată se realizează în temeiul libertății comerțului și industriei, prevăzute de art. 134, alin. 2 și lit. a. De aceea, proprietatea privată stă la baza economiei de piață, fiind expresia economică a libertății individului. În acest sens, art. 41 îi consacră un regim special de protecție. După cum arată dr. Mihai Constantinescu, protecția constituțională a proprietății private este esențială, deoarece normele constituționale, dată fiind supremația Constituției, domină și își subordonează întreaga legislație referitoare la regimul acestei proprietăți.

Constituția României din 1991 reglementează, cum s-a arătat mai sus, nu numai un sistem al proprietății, dar și un sistem de protecție a proprietății private, operând în acest sens cu două noțiuni **garanțate și ocrotite**. Potrivit art. 41, alin. 1 dreptul de proprietate este garantat, garanție care privește orice fel de proprietate privată (imobiliară, mobilă, intelectuală), iar efectele garanției se răsfrâng și asupra desmembrămintelor proprietății (uzul, uzufructul, abitația) ori asupra altui drept real.

Cât privește conținutul garanției constituționale a dreptului de proprietate privată, raliindu-ne la opinia dr. Mihai Constantinescu, reținem: a) nici un bun sau un subiect de drept nu poate fi exclus din sfera dreptului de proprietate privată; b) dreptul de proprietate este inviolabil, inviolabilitatea putând fi înlăturată doar prin exproprierare, sau pentru efectuarea unor lucrări de interes general, în condițiile prevăzute de Constituție; c) limitele proprietății private pot fi stabilite numai prin lege și ele privesc sarcinile (de ordin fiscal, de protecție a mediului, de vecinătate ori de interes public) care grevează proprietatea; d) în cazul exproprierii sau a folosirii subsoului unei proprietăți este obligatorie despăgubirea, dreptul la despăgubire condiționează exproprierarea sau folosirea subsoului unei proprietăți, fiind elementul ce se impune înaintea interesului public care determină aceste două excepții de la inviolabilitatea proprietății. Potrivit Constituției noastre, principalele aspecte ale ocrotirii proprietății private sunt: a) instituirea regimului proprietății numai prin lege; b) obligativitatea instituirii unui regim egal de ocrotire, indiferent de titular; c) interdicția confiscării averii dobândită ilicit și prezumția caracterului licit al dobândirii (art. 41, alin. 7 și 8); d) interdicția cetățenilor străini și a apatrizilor de a dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor; e) întregul sistem de garantare a drepturilor fundamentale, accesul liber la justiție (art. 21), controlul constituționalității legilor, contenciosul administrativ etc.

Statul în perioada de tranziție în România

Statul social de drept în perioada actuală în România

Comunicare prezentată de prof. dr.
MIHAI PĂRĂLUȚĂ

Unul dintre obiectivele principale ale perioadei de tranziție la economia de piață, în România, îl reprezintă constituirea statului social de drept. Statul social de drept nu este o negație totală a statului socialist, ci o continuare a acestuia pe plan social. În lumea contemporană se creează, în multe state, un model de stat social de drept, corespunzător aspirațiilor popoarelor din secolul XX. Dacă i se ia carapacea totalitară, statul socialist se transformă într-un stat social de drept. Acesta preia sistemul de protecție socială, creat de statul socialist, și îl integrează în statul de drept, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățeanului, libera dezvoltare, pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate prin Constituție.

Statul social de drept, denumit în literatura de specialitate, din străinătate, statul "providențial" sau al "bunăstării generale", a apărut în embrion la sfârșitul secolului trecut. După al doilea război mondial, a cunoscut o dezvoltare considerabilă, sub presiunea mișcării muncitorești, în multe țări ale Europei occidentale. Forțele politice de stânga și centru-stânga din această parte a Europei și-au propus, prin programele lor, o alternativă, respectiv, crearea și consolidarea statului social de drept. Astfel, în unele țări occidentale, cum sunt Germania, Franța, Suedia etc., s-a structurat, pe baza unor tradiții paternaliste, progresiv, o legislație socială diversificată privind protecția socială. Există protecție socială în caz de accidente, limitarea timpului de muncă, repausul săptămânal, garanția unei pensii, ajutorul de șomaj, salariul minim garantat, asigurarea unui minim de venit la cei fără venituri. Prin urmare, statul și-a asumat rolul de regulator social.

Statul social de drept preia de la socialism întreg sistemul de avantaje sociale, în condițiile menținerii și creșterii performanțelor economice de piață. În țara noastră, în perioada postdecembristă, în condițiile unei reforme economice eronate, neconforme cu realitățile românești, protecția socială realizată de socialism s-a redus, ca urmare a reducerii producției industriale la jumătate față de 1989.

Atingerea nivelului din 1989 este condiționată și de realizarea nivelului Produsului Intern Brut din acel an. Acest obiectiv, după unele prognoze, se va realiza abia în 2010. Deci, timp de 20 de ani, pentru România, nu se întrevede un salt spectaculos. Din contră, perioada de tranziție va reprezenta, în istoria țării noastre, o epocă de stagnare, cu puține urcușuri și multe dări înapoi, nu numai în plan economic, dar și în cel social, cultural. Asigurarea protecției sociale, sub cele mai diverse forme, este dependentă de creșterea economică. Fără aceasta nici nu poate fi vorba de protecție socială.

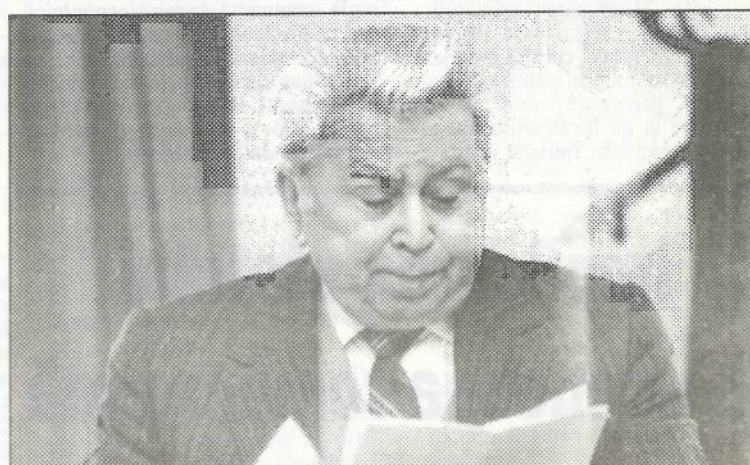
Dezvoltarea ascendentă și impunerea normelor sociale, în țările vestice cu economie de piață, au umanizat relațiile economice, astfel încât capitalismul sălbatic, din secolul trecut, și-a schimbat formele și mecanismele de acțiune și s-a organizat, în multe țări, după principiile statului social de drept, asigurând pacea socială.

Statul social de drept în unele țări occidentale este întemeiat pe justiție socială, echitate și solidaritate, fiind opus individualismului liberal și presupunând acceptarea, în anumite limite, a colectivismului. El implică o veritabilă etalizare a țesutului social, precum și o socializare a cheltuielilor. Într-un stat social de drept se cere colectivității să prevadă un supliment de resurse pentru familiile numeroase, să-și asume protecția pentru bătrânețe și singurătate sau pentru copii. Deci, drepturile emanând din țesutul social sunt asigurate prin lege. Cheltuielile sociale se ridică, în unele țări occidentale, până la 40-50% din P.I.B. De fapt, K. Marx, în operele sale, a fundamentat necesitatea redistribuirii plusprodusului, însă nu a spus în ce mod să se facă aceasta. Statul social de drept realizează această redistribuire. Este adevărat că, deocamdată, el asigură numai o echitate relativă.

În opinia mea **coordonatele esențiale ale statului social de drept în perioada de tranziție**, trebuie să fie cu necesitate următoarele: 1. Maximizarea PIB și a bunăstării tuturor membrilor societății. 2. Intervenția statului în economie pentru a regla și dirija mecanismul pieței spre laturile constructive și eliminarea fenomenelor negative

pe care acesta le generează. Keynes, mare economist englez, fondatorul teoriei dirijismului statal, pune pe bună dreptate în centrul doctrinei sale un "stat binevoitor, planificator și investitor" în folosul interesului public fundamental. 3. Siguranță socială, dreptate socială și progres social, în mod special, siguranța familiei, distribuirea echilibrată și echitabilă a veniturilor și averii. 4. Statul ca regulator social. Sectorul serviciilor publice trebuie să fie gestionat de stat după principiul non-profit. Privatizarea ar scumpi aceste servicii. 5. Adoptarea unei legislații care să asigure o protecție socială de drept este economia mixtă, în care sectorul public să fie puternic. În acest sens este concludentă aprecierea profesorului american J. K. Galbraith, potrivit căruia privatizările nu pot fi tratate într-un mod teoretic și general. Există domenii unde sectorul public este esențial, iar, în altele nimic nu poate înlocui piața, când este vorba de bunuri de consum..."

Așadar, statul social de drept este prototipul statului postcapitalist și simbolizează o nouă etapă de dezvoltare a societății. Acest tip de stat, în continuă evoluție, este de esență umanistă și corespunde obiectivelor socialismului modern pentru etapa actuală. În România, conform Constituției, statul român este definit ca stat social. Această prevedere trebuie să se afle în centrul oricărei alternative de guvernare în perioada de tranziție.

Relația dintre autonomia financiară a agenților economici și stat

Comunicare prezentată de prof. dr.
MIRCEA BOULESCU

În procesul complex al tranziției la economia de piață relațiile dintre agenții economici și stat, necesită noi abordări, examinări și fundamentări. Autonomia agenților economici evoluează într-un cadru legal, care trebuie perfecționat, dar sunt și multe situații în care, prin cadrul legal, statul stabilește restricții în calea liberei inițiative și afirmării autonomiei agenților economici. Pe de altă parte, mulți agenți economici înțeleg în mod absolut autonomia funcțională. Având în vedere ambele ipoteze sunt necesare atât intervenția statului, pentru a asigura o bună funcționare a mecanismului general al tranziției la economia de piață, cât și accentuarea autonomiei funcționale și a răspunderii agenților economici.

O coordonată esențială a relației

dintre autonomia agenților economici și stat o constituie raționalizarea, după principii economice, a ascensiunii proiectelor private în detrimentul proprietății sau al controlului statului, avându-se în vedere un criteriu esențial, și anume, dacă nu creșterea, cel puțin menținerea producției și, implicit, a nivelului de trai. Orice agent economic cu capital de stat sau privat trebuie să obțină profit, dar numai în condiții de legalitate, concurență loială și uzanțe cinstite, precum și în măsura în care se asigură efectiv un spor fizic de produse sau servicii și lucrări, în raport cu nevoile reale ale consumatorilor.

În legătură cu relația dintre microdeciziile agenților economici și macrodeciziile statului, aceasta trebuie astfel concepută încât să asigure

dezvoltarea economică și satisfacerea nevoilor reale ale societății. Nu poate exista dezvoltare macroeconomică fără dezvoltare economică la nivel micro, al agenților economici. Deci, macrodecizia, de competența statului, trebuie să aibă ca efect completarea și sprijinul dezvoltării agenților economici autonomi.

O problemă esențială a rolului statului în perioada de tranziție la economia de piață o reprezintă **relația dintre sistemul de impozitare și dezvoltarea economică**. Cu toate măsurile luate până acum, sistemul de impozitare a agenților economici mai are suficiente posibilități, încă neexaminate, pentru a deveni un instrument al politicii economice. De exemplu, creșterea în 1995 a impozitului pe profit, cu 106,9% față de realizările preliminate pe 1994, nu este un rezultat al dezvoltării economice, ci al schimbării metodologiei de stabilire a profitului impozabil. Se reduce cota de impozit dar crește baza de impozitare și, ca atare, și impozitul pe profit.

Există și puncte de vedere potrivit cărora majorarea bazei de calcul a impozitului pe profit, prin actualizarea la inflație, este nejustificată datorită următoarelor motive: 1) indicele inflației se referă la prețul bunurilor de consum în relația cu populația, prețuri care sunt mai mari decât prețurile de producție practice în relațiile dintre agenții economici și 2) materialele, combustibilul, energia etc., care constituie cheltuieli de producție, cuprind deja, în valoarea lor, creșterile de prețuri înregistrate până la data aprovizionării.

(Continuare în pag. 6)

(Continuare din pag. 5)

Un alt aspect, tot în legătură cu impozitul pe profit, îl constituie introducerea, pe lângă amortizarea contabilă, a amortizării fiscale. Practic, agenții economici sunt obligați de stat să calculeze atât amortizarea contabilă, cât și amortizarea fiscală, fără a se clarifica consecințele economice și financiare ale celor două moduri de determinare a amortizării.

Blocajul financiar "constituie cea mai acută problemă, unul dintre cele mai grave fenomene cu care se confruntă economia românească în tranziția la economia de piață. Acesta s-a agravat treptat, pe măsura apariției și creșterii inflației, a pierderilor înregistrate de unii agenți economici, precum și ca urmare a dereglării activităților productive și de piață, a scăderii producției și productivității muncii, a creșterii costurilor de producție etc.

Există agenți economici care produc cu pierderi, atenuate în parte prin neplata furnizorilor sau cu producție pe stoc. Unii agenți economici își acoperă prin preț propriile deficiențe. Neaplicarea principiilor falimentului, respectiv ale insolabilității comerciale, care să protejeze agenții economici în calitatea lor de furnizori, generează cazuri de nerespectare și de încălcare a obligațiilor contractuale. Întrucât aceste e-

fecte se produc în lanț, ajung la blocaj financiar și agenți economici cu activitate viabilă.

Punând în lumină unele cauze ale blocajului financiar, trebuie arătat că prin dereglarea provocată a activităților economice, acest blocaj influențează direct, în sens negativ, procesul de restructurare, privatizarea, penetrarea capitalului străin și, în final, situația economico-socială generală a țării. În ce privește agenții care ajung în stare de insolabilitate comercială, pentru aceștia trebuie instituită și aplicată procedura legală de stabilire a insolabilității, de reorganizare judiciară în scopul salvării sau, în caz de nereușită, de lichidare a averii debitorului și de plată a creditorilor.

Pentru rezolvarea blocajului financiar global, la nivelul țării sunt necesare identificarea, cu caracter de urgență, a agenților economici generatori de neplată a datoriilor, care, în mod real, se află în situația de faliment mascat și cuprinderea lor într-un program de supraveghere și administrare controlată, dacă sunt unici producători și prin lichidare ar deroga o anumită ramură economică sau ar produce seisme sociale. Cei alți agenți economici, depistați ca generatori de blocaj, trebuie declarați legal în stare de insolabilitate comercială și reorganizați judiciar sau pur și simplu lichidați.

cru la 5 zile pe săptămână, stimularea ocupării în diferite ramuri a tinerilor absolvenți, returnarea părților sociale deținute de cetățeni la diferite întreprinderi. S-a menținut gradul ridicat de energointensivitate al producției; 4000 de întreprinderi înregistrau pierderi; a avut loc o creștere enormă a cheltuielilor pentru importul de combustibil și energie.

Urmările acestor politici au fost profunde și am putea spune dramatice. Retragerea declarată a statului din microeconomie a lăsat agenții economici într-o stare de derută, fără piețe de desfacere, de aprovizionare, fără posibilitatea de a achita salariile decât recurgând la credite bancare cu dobânzi crescute. Legea Fondului Funciar a creat o situație cu totul stranie în agricultură, ducând la atomizarea proprietății, lăsându-se nereglementate prețurile de achiziție a produselor agricole printr-o piață de tip monopsonic dar liberalizând prețurile inputurilor pentru agricultură.

Răspunsul economiei reale la aceste măsuri a fost deosebit de prompt și negativ. Reducerea ofertei interne a stimulat importurile de consum în așa măsură încât într-un an s-a consumat aproape întreaga rezervă valutară a statului; s-a consolidat blocajul financiar moștenit; s-a conturat o tendință netă de creștere a inflației și de rămânere în urmă a puterii de cumpărare a cetățenilor. Drept urmare, P.I.B. -ul, în 1990, a fost cu 10,2% mai mic față de 1989. Toate acestea au creat noi disproporții și contradicții, care, adăugându-se la cele vechi, au destabilizat viața economică, au creat tensiuni sociale, au slăbit disciplina și eficiența muncii, răsfângându-se negativ asupra imaginii externe a țării.

Concluzia esențială a celor 3 ani de reformă ('90-'91-'92) este că reforma și dezvoltarea economică au urmat drumuri paralele, dar în sensuri opuse. Accentul principal al politicilor economice s-a pus pe factori care țin de circuitul financiar, bancar și nu pe circuitul real al economiei. S-a conturat o dihotomie între acțiunile la nivel macroeconomic, rezervate administrației publice, și cele la nivel microeconomic, lăsate pe seama agenților economici; sistemul legislativ a fost foarte volatil și imprevizibil; au scăzut puternic investițiile în economie; s-au menținut principalele dezechilibre în economie - deficitul bugetar, deficitul comercial, deficitul dintre cerere și ofertă, inflația, șomajul; principalele politici ale macrostabilizării, privatizării și restructurării întreprinderilor au cunoscut mari rămăneri în urmă; s-a deteriorat dramatic nivelul de trai al cetățenilor.

Programul actualului guvern are o serie de trăsături distincte. Prin măsurile pe care le preconizează, acest program optează pentru aprofundarea reformei, îmbinând într-un echilibru fin și nuanțat precepte ale liberalismelor și social-democrației contemporane. Astfel, programul prevede continuarea componentelor esențiale ale reformei, vizând restructurarea amplă a societății și consolidarea democrației, privatizarea accelerată a proprietății, reforma întreprinderii, aprofundarea reformelor fiscale, monetară, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii și continuarea demonopolizării, integrarea în structurile economiei europene și în economia mondială globală. Strategia guvernului conține și un program amplu de protecție socială.

Obiectivitate și prejudecată

(Continuare din pag. 1)

Metodologic și prin raportare la unul și același sondaj, enunțul asigurator ar putea fi credibil în bună parte, dar dacă între două sondaje, distanțate în timp dar și metodologic, diferențele de apreciere valorică a unui și aceluiași fenomen (mersul reformei, privatizarea, încrederea în guvern, opțiunea politică, speranța de viitor etc.) se distanțează până la anulare, credibilitatea se situează tranșant sub semnul întrebării. Așa se face că atunci când se dau publicității, pentru marea public, rezultatele sondajelor de opinie, acestea sunt din ce în ce mai evident "primite", "privite" și "judecate" ca un simplu exercițiu propagandistic ori ca "autoîncurajare" după serii de înșelăciuni întreținute de viața social-economică sau "mărite" tendențios de partea adversă pentru a-și capta viitorul electoral.

De aici nu rezultă însă că trebuie să scadă încrederea în sociologie, ca știință, în sondajele de opinie, ca modalitate de evaluare aproximativă a orientărilor acesteia într-un moment sau altul. Dimpotrivă, demersul sociologic concret, mai precis cercetarea vieții sociale, dacă sunt o-

biective, dacă țin seama de realitate, așa cum este ea, nu cum s-ar dori să fie, dacă utilizează metode adecvate și nu distorsionează măsurarea indicatorilor urmăriți, poate duce la concluzii realiste, valoroase și utile în procesul evaluării mersului vieții sociale. Cu atât mai mult, procesele tranziției, care prin natura lor se află sub semnul provizoratului, al instabilității și dezechilibrelor generate de căutarea "drumului optim", au nevoie de cercetări libere de subiectivism, de idei preconcepționale și de partizanat teoretico-ideologic. Cu alte cuvinte, se impun atenției și respectului din partea opiniei publice numai cercetările care țin seama de complexitatea și mișcarea continuă a realității sociale, care disociază, în însăși metodologia desfășurării lor și în formularea sintezelor obținute, exigențele benefice și onorante ale obiectivității de tentația subiectivismului și prejudecăților care subminează totdeauna autoritatea științei.

1. Cf. *Méthodes des sciences sociales*, Dalloz, 1990, Paris, pag. 249.

2. Jean Stoetzel, *La psychologie sociale*, Flammarion, 1963, pag. 33.

Implicarea statului în economia românească în perioada 1990-1994

Comunicare prezentată de prof. dr. CONSTANTIN MECU

În știința economică s-a închețat practica de a distinge categorial noțiunile de strategii ale dezvoltării economice, politici economice și mijloace de promovare a politicilor. În timp ce strategia dezvoltării constituie un demers coerent de elaborare a obiectivelor procesului dezvoltării, a mijloacelor de atingere a acestor obiective, de ierarhizare a priorităților în condițiile rarității resurselor, într-un orizont dat de timp, politica economică a statului are o sferă mai restrânsă, esențialmente aplicativă, cuprinzând metode, grupate omogen în funcție de anumite criterii, de a mobiliza și pune în operă mijloacele dezvoltării în vederea realizării obiectivelor și priorităților stabilite; instrumentele politicilor se referă la tehnologiile prin care se realizează practic politicile economice. În ciuda unor eforturi considerabile pentru elaborarea unei strategii a dezvoltării economice care să întrunească consensul larg al cetățenilor, al partidelor politice aflate pe eșichierul vieții politice românești, până în prezent, din păcate, o asemenea strategie lipsește.

Printr-o strategie viabilă pentru România ar trebui să se înțeleagă o dezvoltare integrală de tip endogen, în măsură să-și asigure capacitatea de autosusținere și autoechilibrare, de autogenerare a progresului tehnico-științific și de menținere permanentă a acestuia la standardele mondiale, în vederea creării de produse și servicii competitive pe orice piață, folosirii integrale, la limita extremă, a utilizării factorilor interni de producere și combinare organică a acestora cu virtuțile cooperării internaționale, cu capitalul străin în știință, tehnică, producție, servicii,

finanțe etc., capital care trebuie să acționeze nu ca într-o colonie, ci așa cum funcționează în țările dezvoltate" (N. N. Constantinescu). Cooperația trebuie să contribuie la puritatea mediului și, acolo unde s-au produs dereglări periculoase, să adopte măsuri reparatorii, astfel ca, în decursul generației de după 1989, România să depășească stadiul de țară în curs de dezvoltare și să intre într-unul superior, caracteristic unor țări vest-europene.

Fiind un fascicul de funcții și puteri diferite, cum definește statul F. Braudel, în perioada '90-'94, statul român a folosit concomitent, deși în măsuri diferite, în fiecare etapă a perioadei menționate, forme și metode (funcții și instrumente) diferite de implicare în economie. În perioada de început ('90-'91), accentul a fost pus pe abolirea vechilor structuri (adeseori, chiar și în sens fizic), începerea acțiunii de creare a cadrului juridic și instituțional corespunzător voinței noilor organe alese de cetățeni, reforma administrației publice, demonopolizarea întreprinderilor prin dezmembrare, începutul unei privatizări rudimentare prin locație de gestiune, vânzări de active, de acțiuni, liberalizarea prețurilor și a pieței factorilor de producție, inclusiv a valutei, stimularea inițiativei particulare, devalorizarea monedei, adoptarea de măsuri liberale față de investițiile străine, față de importuri și exporturi, scoaterea liberă a mărfurilor în afara țării; totodată, politica bugetară a pus accent pe perfecționarea fiscalității, reducerea drastică a cheltuielilor de investiții de stat cu peste 50%, preluarea la datoria publică a pierderilor, din '89-'90, ale agenților cu capital de stat, reducerea duratei săptămânii de lu-

În același timp, după părerea noastră, programul are și unele contradicții ce fac dificilă realizarea lui. Cea mai importantă este aceea dintre nevoile numeroase, acute și nesatisfăcute privind asigurarea macrostabilizării și mijloacele disponibile pentru realizarea acestui program. Programul nu se preocupă suficient de identificarea mijloacelor interne ale dezvoltării și mobilizarea lor în procesul dezvoltării, de intensificarea folosirii capitalului uman, a celui fizic existent, a celorlalți factori de producție; nu se remarcă un demers profund pentru susținerea pe orice cale a dezvoltării neofactorilor de producție, a intensificării și eficiențizării economiei naționale.

În program nu întâlnim o preocupare deosebită pentru corelarea reformei economice cu mersul ascendent al economiei naționale. Ținând cont de situația excepțională, de criză profundă și complexă a societății românești contemporane, autorii programului s-au ferit să propună o implicare mai energică, directă a statului în diferite compartimente ale economiei de piață, accentuând

preocuparea pentru folosirea metodelor indirecte.

Cu toate aceste minusuri, observând indicatorii macroeconomici caracteristici pentru anul 1994, se pare că programul a înregistrat un anumit succes în domeniile creșterii producției industriale, sporirii exporturilor, diminuării inflației ș.a.

În aceste rezultate, în general datorate de speranțe, mulți analiști ai vieții noastre economice văd și pericole și posibilitatea revenirii declinului. Astfel, stocurile de producție reprezintă cca. 62% din producția unei luni, iar restructurarea unităților economice - în sensul complex al termenului - a bătut pasul pe loc. Privatizarea, de asemenea, bate pasul pe loc, din cauza băjbăielilor legislative și, mai ales, din cauză că până în prezent nu s-au făcut investiții și restructurări în societățile comerciale de stat, astfel că nimeni nu vrea să-și investească resursele în întreprinderi care, odată privatizate, pot fi declarate în stare de faliment. Acestea sunt unele din sfidările care stau în prezent în fața economiei românești.

Moment important în dezvoltarea relațiilor româno-germane

Prof. dr. ing. FLOREA DUDIȚĂ,
ambasador extraordinar și plenipotențiar
al României în Germania

Prima reprezentanță consulară onorifică a României în Germania, care va funcționa aici la Hamburg, o instituție de importanță deosebită pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale, își începe oficial activitatea astăzi, 3 februarie 1995. La propunerea Ambasadei României la Bonn, la mijlocul anului 1994, ministrul de externe al României, domnul Teodor V. Meleşcanu, a făcut cunoscut că "domnul Hasso Kornemann, cetățean german, a fost numit șeful Consulatului Onorific al României la Hamburg, cu gradul de consul onorific și își va desfășura activitatea în circumscripția consulară formată din landurile Hamburg, Saxonia Inferioară și Mecklenburg-Pomerania". Domnul Hasso Kornemann a primit instrucțiuni și competențe de a ocroti, conform legilor și cutumii existente între țările prietene, drepturile și interesele cetățenilor și persoanelor juridice din România, de a contribui la dezvoltarea relațiilor în domeniile economice, comerciale, turistice, culturale, științifice și de a sprijini dezvoltarea relațiilor de prietenie între România și Republica Federală Germania.

La 26 octombrie 1994, Ministerul de externe german a comunicat Ambasadei României la Bonn că "guvernul federal aprobă înființarea unei reprezentanțe consulare onorifice la Hamburg și a acordat domnului Hasso Kornemann exequaturul de consul onorific... Ambasada României este rugată să comunice domnului Hasso Kornemann că titlul său este "Consul Onorific". Circumscripția consulară cuprinde landurile Hamburg, Mecklenburg-Pomerania și Saxonia Inferioară.

Astăzi, ne găsim cu toții în această sală frumoasă a Camerei de Comerț din Hamburg pentru a deschide oficial și festiv prima reprezentanță consulară onorifică a României în Republica Federală Germania și pentru a-l felicita cordial pe domnul Hasso Kornemann, cu ocazia investirii sale în funcția de consul onorific al României în Germania.

Folosesc această ocazie pentru a menționa câteva particularități ale României de astăzi și a prezenta succint relațiile actuale româno-germane.

România a fost și este legată de spațiul european prin istoria sa îndelungată și cultura sa bogată, dar abia cunoscută în Germania. Decizia politică irevocabilă de a promova valorile democratice și de a le împlini structural și instituțional a determinat opțiunea României pentru structurile europene și euro-atlantice. Prioritatea pe care România o acordă integrării în structurile vest-europene și euro-atlantice este confirmată, printre altele, de conexiunea următoarelor evenimente: semnarea Tratatului de asociere la Uniunea Europeană; semnarea tratatelor de liber schimb cu țările membre în Acordul European de Liber Schimb; primirea ca membru cu drepturi depline în Consiliul Europei; primirea ca membru în Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic; semnarea, ca prima țară dintre cele care doresc să intre în NATO, a "Parteneriatului pentru Pace"; România a fost, în același timp, a doua țară (după Polonia) care a prezentat un program individual de colaborare cu NATO, în cadrul Parteneriatului pentru Pace; obținerea statutului de "membru asociat" în Uniunea Europeană occidentală.

În eforturile sale de integrare, România se bucură de sprijinul Republicii Federale Germania. În acest context, mă bucur să pot sublinia

relațiile bune în toate domeniile între țările noastre și de a evidenția stadiul acestora. Dialogul politic s-a intensificat mult în ultima perioadă. Baza acestor relații, cu tradiție îndelungată, este "Tratatul între România și Republica Federală Germania privind cooperarea prietenească și parteneriatul în Europa", care a intrat în vigoare la 21 decembrie 1993. Tratatul stabilește cadrul general, bazat pe parteneriatul european, al relațiilor politice, economice, culturale și științifice, precum și al celor consulare.

Particularitatea relațiilor între cele două țări constă în faptul că în România trăiește o minoritate germană. Acest element joacă un rol important în cadrul tratatului. Colaborarea strânsă dintre cele două guverne are ca scop crearea unor condiții de viață mai bune și pentru această minoritate.

Și acum câteva aspecte ale relațiilor economice româno-germane. Importanța economică a României rezultă, în principal, din conexiunea următoarelor elemente: potențialul pieței (23 de milioane de consumatori); România se afla, astfel, după Polonia, pe locul al doilea între statele central-europene; forța de muncă ieftină și pregătită. Conform unui raport al O.N.U. cu privire la dimensiunea umană, România se afla pe același loc cu țările vest-europene în ceea ce privește durata medie de studiu și numărul absolvenților de învățământ superior raportat la populație; facilități comerciale în afacerile cu țările care aparțin Zonei de cooperare economică a Mării Negre; importante surse de materii prime: petrol în zona platformei continentale a Mării Negre, lemn, metale neferoase etc.; potențial turistic.

România reprezintă pentru tranzitul economic o legătură între Europa de Vest, pe de o parte, și Europa de Est și de Sud-Est, pe de altă parte, iar acest rol a câștigat în importanță, în special, prin efectele războiului din fosta lu-

goslavie. În acest context, trebuie amintit faptul că aproape 1000 de km. din porțiunea navigabilă a Dunării se află pe teritoriul României. În România se află cel mai important port comercial la Marea Neagră - Constanța. Prin canalele Marea Neagră - Dunăre și Main-Rin s-a realizat o legătură fluvială directă între Marea Neagră și Marea Nordului (între Constanța și portul Rotterdam). Prin aceasta, România poate fi privită ca poarta comercială sud-estică pentru Europa Centrală (așa cum Olanda este considerată poarta sa nord-vestică).

Pentru România se deschide perspectiva unei racordări la rețeaua de transport a petrolului și gazului (conducta de gaz Iran-Europa Centrală și legătura maritimă Kaukaz-Europa prin Marea Neagră și Dunăre-Main-Rin). Acestea sunt condițiile pentru o siguranță mai mare în ceea ce privește sursele de energie ale României.

Relațiile economice dintre România și R.F. Germania au jucat un rol important în ultimii 27 de ani, respectiv după reluarea relațiilor diplomatice în anul 1967. Peste 67% din mașinile și instalațiile care formează baza industriei românești au fost importate din Germania. Un număr mare de instalații industriale românești sunt rezultatul colaborării între fabrici românești și firme cunoscute germane, cum ar fi de exemplu, Man, Siemens, Abb, Krupp, Mannesmann, Ferostaal ș.a.

În ceea ce privește comerțul exterior al României, doresc să atrag atenția asupra faptului că Germania ocupă, de peste 10 ani, primul loc, și anume cu un procent de peste 17%. În anul 1982, schimbările comerciale ale României cu R.F. Germania au atins cel mai ridicat nivel, și anume cca. 2 miliarde dolari. Volumul exporturilor românești în Germania, începând cu anul 1983, a scăzut continuu, până la 1 miliard de dolari în anul 1991.

Cu bucurie constatăm că relațiile economice bilaterale, după anul 1990, sunt într-o creștere continuă, și anume: 1,3 miliarde dolari în 1992, 1,7 miliarde dolari în 1993 și 2,1 miliarde dolari în 1994. În ultimii ani, au fost înființate numeroase noi societăți cu parteneri germani atât în domeniul producției, cât și în cel al comerțului. La sfârșitul anului 1994, Germania ocupa locul al doilea după Coreea de Sud, la capitolul investiții, cu 107 milioane dolari, și primul loc în ce privește societățile cu capital german - peste 4700. Ar mai fi de menționat că, în România, funcționează mai mult de 250 de reprezentanțe ale firmelor germane. Consider că toate acestea oferă o bază bună pentru dezvoltarea relațiilor economice bilaterale.

* Alocuțiune rostită la Hamburg, la deschiderea oficială a Consulatului Onorific, vineri, 3 februarie 1995.

Statul național unitar român

(Continuare din pag. 1)

Într-un context european favorabil - creat de înfrângerea Rusiei în timpul războiului Crimeii (1853-1856) și slăbirea Imperiului otoman - românii au făcut un pas decisiv pe calea realizării idealului lor, prin unirea Moldovei cu Muntenia, la 24 ianuarie 1859. A urmat proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai 1877, care a generat amplificarea mișcării de eliberare a românilor aflați sub dominația străină.

La cultivarea sentimentului național o importantă contribuție a adus istoriografia. Au fost publicate volume de documente și lucrări de sinteză, dintre care se remarcă: **Documente privitoare la istoria românilor** (Colecția Eudoxiu Hurmuzachi, 12 volume, apărute începând din 1886), **Acte și documente relative la istoria renașterii României** (adunate de D.A. Sturdza, 1896-1909), **Istoria românilor din Dacia Traiană** de A.D. Xenopol (6 volume, 1888-1893), **Istoria Românilor** de V.A. Urechia (14 volume, 1891-1892), **Istoria românilor în chipuri și icoane** (2 volume, 1905).

În momentul izbucnirii primului război mondial, românii erau pregătiți să facă orice sacrificiu pentru realizarea statului național unitar. Războiul României din 1916-1918 a constituit principala contribuție a vechiului Regat la făurirea unității naționale. La rândul lor, românii din Basarabia, Bucovina și Transilvania au hotărât, în cadrul unor adunări plebiscitare - desfășurate în 1918 la Chișinău (27 martie), Cernăuți (28

noiembrie) și Alba Iulia (1 decembrie) - unirea cu România.

A luat astfel ființă **statul național unitar**, realizându-se cel mai scump ideal al poporului român. În cadrul noului stat au intrat și minorități naționale, cele mai multe colonizate de marile imperii pentru a-și asigura dominația asupra românilor.

Deși au avut de suferit timp de secole represiunea imperiilor și regatelor dominatoare, în 1918, românii și-au declarat hotărârea de a nu promova o politică de răzbunare, ci, din contra, de a avea cea mai largă toleranță față de minorități. Semnificative sunt cuvintele rostite în ziua de 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, de Iuliu Maniu: "Noi nu voim să devenim din oprimați oprimatori, din asupriți asupritori... Noi nu vrem să verse nimenea lacrimile pe care le-am vărsat noi atâtea veacuri și nu voim să sugem puterea nimănui, așa cum a fost suptă a noastră veacuri de-a rândul. Noi ne încredem în trădăria noastră și în vrednicia proprie și nu vrem să istovim forțele altora".

În acest spirit, a fost asigurată deplina libertate în drepturi pentru toți locuitorii României, indiferent de sex, limbă, rasă sau naționalitate. Drepturile și libertățile cetățenești au fost consfințite în Constituția din 1923, care, în primul articol, preciza: "Regatul României este un stat național, unitar și indivizibil".

Era aceasta o **concluzie a întregii evoluții istorice a poporului român**, care a luptat, secole de-a rândul, pentru făurirea statului său național unitar.

La Universitatea "Spiru Haret"

Din presa internațională

Noaptea inteligenței

Articol semnat de Jacques Julliard în revista "LE NOUVEL OBSERVATEUR" nr. 1573 din 29 decembrie - 4 ianuarie 1995

Suntem oare amenințați de noi războaie religioase? De fapt, cele trei evenimente care au tulburat anul trecut tradiționalul armistițiu confesional s-au produs de-a lungul liniei de falie care străbate întreaga Mediterană, ajungând prin strâmtoarea până la Marea Neagră, pentru a atinge apoi regiunea Caucaz și Marea Caspică. Această falie este cea care desparte lumea creștină de lumea musulmană; evenimentele din Vest și până în Est au fost luarea ca ostatică a pasagerilor unui avion "Airbus" al companiei "Air France" pe aeroportul din Alger, continuarea războiului în enclava Bihaci și operațiunile de recucerire lansate de Boris Elțin împotriva cecenilor. În primul caz, agresorul este musulman, sau mai degrabă islamist; în ultimele două, el este creștin de origine și comunist ca filiație.

Această ultimă remarcă dovedește

complexitatea problemei. Dacă integristii algerieni se revendică din Islam, dacă sârbo-bosniaci lui Karadžić au primit sprijinul Bisericii Ortodoxe din Serbia, același lucru nu este însă valabil și pentru Boris Elțin: am putea spune cel mult că este descendentul lui Petru cel Mare, dar cu siguranță nu al unor sfinți. Ar fi chiar tentant să opunem lumea creștină în regres, unde religia nu mai supraviețuiește decât prin artă și folclor, lumii musulmane în plină expansiune, unde Jihadul este expresia însăși a credinței religioase.

Dar această remarcă este ea însăși supusă îndoielii. Nimic nu ne interzice în schimb să credem că, după ce a avut rolul de far călăuzitor, creștinismul va supraviețui civilizației tehnice occidentale în care s-a dezvoltat și unde acum se vestește, în timp ce Islamul, care sub forma sa integristă atacă frontal aceeași civilizație, este amenințat mai devreme sau mai târziu cu o înfrângere răsunătoare. Dar atenție! În Bosnia, de exemplu, creștin-ortodocșii sunt cei care dau dovadă în fiecare zi

de sectarism, în timp ce marea parte a musulmanilor din Sarajevo luptă pentru libertatea conștiinței și a pluralismului. Este mai bine, deci, cel puțin provizoriu, să reținem noțiunea de șoc al civilizațiilor, popularizată de Samuel Huntington. În cadrul acestor civilizații, elementul religios este important, poate chiar primordial. El a devenit, mai ales, un semn de recunoaștere.

În urmă cu patru ani, mă aflam la Leipzig, luând masa cu un om politic din Germania federală, însărcinat cu constituirea UCD (democrația creștină) într-un land al țării și cu un ziarist rus, comunist dar având de mai mult timp probleme cu partidul său. În timpul cinei, le-am explicat comeseșilor mei că Islamul a devenit în Franța cea de-a doua religie. Amândoi m-au privit cu surprindere și simpatie. "În sfârșit, a conchis ziaristul, indiferent că suntem democrați, comuniști sau socialiști, esențial este că suntem creștini!" În ziua aceea am înțeles întreaga importanță a căderii Zidului. Am știut că lumea s-a răsturnat.

De aceea, nu sunt deloc surprins, ci îngrijorat, atunci când citesc în "Telerama" (21 decembrie) următoarele afirmații ale părintelui Christian Delorme: "Văd cum legăturile slăbesc. Există militanți care mă consideră un

necredincios. Un rasism anticreștin se dezvoltă". Ca răspuns la eliminarea comandoului ce pusesse stăpânire pe avionul "Airbus", teoștii asasinează patru preoți albi în apropiere de Tizi Ouzou. Simbolul este clar. Iată, după zece ani, unde am ajuns. Trebuie să facem tot posibilul pentru ca ciocnirea dintre civilizații, rod al unui grad de dezvoltare inegală a tehnicii, a societăților, a moravurilor, să nu degenereze într-o confruntare de neiertat a credințelor.

Această nouă religie a originilor se dezvoltă astăzi din motive pe care le cunoaștem bine: pierderea sensului. Criza noțiunii de sens afectează din plin societățile occidentale în însăși natura lor. Ieri, un om se întreba încotro merge. Astăzi, el se întreabă unde vine. Ce regres! Ni se vor cere atunci alte motive pentru a spera. Ne pare rău, acest articol ne lipsește. Cei care își închipuie că ne vom salva cu puțină creștere industrială, însoțită, de ce nu, de o mică relansare spirituală, vor plăti oalele sparte. Va trebui să așteptăm altceva. Noaptea sensurilor, toți misticii vă vor spune același lucru, nu înseamnă nimic. Cea mai dură este noaptea inteligenței. Și, cu toate acestea, trebuie să ne obișnuim să trăim cu ea, să continuăm ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și numai atunci va putea țâșni, din străfundurile nopții, un lucru încă improbabil și șovăitor cum este nădejdea unei speranțe.

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

TRIBUNI AI CAUZEI NAȚIONALE

Alexandru Papiu Ilarian

Alexandru Papiu Ilarian, unul dintre tribunii revoluției de la 1848 din Transilvania, s-a impus în secolul trecut, pe parcursul a trei decenii, în platonul personalităților de frunte ale neamului care au luptat pentru afirmarea prin fapte de istorie și, totodată, prin scrierea acestora a conștiinței naționale, pentru realizarea unității statale și emanciparea națională și socială a românilor.

Tribunul "Alexandru de la Budiu", cum era el numit de popor în timpul revoluției, a făcut din studiul istoriei și al dreptului, la Viena, și, apoi, la Padova în Italia, iar după aceea din activitatea de profesor în primele forme ale învățământului superior românesc și de jurist în Principatele Române Unite, tribune de afirmare a drepturilor naționale, pentru consolidarea Unirii sub Cuza, ca preluu la desăvârșirea unității statale viitoare a tuturor românilor.

Încă în timpul studiilor la Viena și Padova, el adună asiduu material documentar și trece la elaborarea și publicarea operei sale istorice, proiectată în șase volume - **Istoria Românilor din Dacia Superioară**. Fiind consacrată în cea mai mare parte revoluției de la 1848 din Transilvania lucrarea este concepută ca o **înfățișare adevărată și de inimă** a acestor mari evenimente, de către un martor și participant activ la ele, cu scopul deliberat de a-i îmbărbăta prin pilde vii pe contemporani și pe urmași. Deși a rămas neterminată, din cauza piedicilor puse de autorități (au apărut numai primele două volume), lucrarea lui Al. Papiu Ilarian a rămas peste timp una dintre cele mai documentate și valoroase lucrări despre revoluția de la 1848 din Transilvania, un adevărat imn închinat faptelor glorioase ale poporului român.

Istoria lui Al. Papiu Ilarian a rămas, cum el însuși o caracteriza, "icoană vie și adevărată a acestor mari evenimente", "scrise în inima mea și a tuturor românilor". Cartea sa constituie una dintre cele mai grăitoare mărturii trăite de istoric ale acelor "sărbători" ale națiunii române, ale vremilor de luptă demnă și afirmare răspicată a drepturilor poporului român, care arătau Europei și lumii întregi existența în spațiul carpato-danubiano-pontic a unei națiuni unitare și mature, conștientă de trecutul său glorios, de drepturile sale firești. Românii din Transilvania, subliniază Al. Papiu Ilarian în **Istoria** sa, "s-au sculat toți ca unul", la 1848, "nu provocă de Curte, nu amăgiți de ver-ce alți străini, ci s-au sculat din buna voință lor - provocă de tempestatea ungurismului (asimilaționism, n.n.), de credința națională, de amorea libertății, ajutați de spiritul timpului...", pentru realizarea libertății lor sociale și naționale, împotriva oricărei forme de despotism național, a desnaționalizării și a punerii la cale a "unirii" Transilvaniei cu Ungaria "supt scutul Austriei". O asemenea "unire", preconizată de capii revoluției maghiare, însemna, cum consemna Ilarian în **Istoria** sa, "moarte națională" pentru românii transilvăneni. Tendința acestora de a nesocoti drepturile populației românești majoritare din Transilvania, istorice și cea mai veche trăitoare pe aceste meleaguri, de a integra Ungariei acest voievodat a avut drept

consecință deșteptarea conștiinței lor naționale, a întărit și mai mult năzuința spre unitate, rezistența și opoziția românilor față de politica de deznationalizare, i-a ambiționat și mai mult pe românii transilvăneni "să lucreze pentru libertate în înțelesul ei cel adevărat, care cuprinde în sine naționalitatea..." Istoria constituia pentru Al. Papiu Ilarian, ca și pentru ceilalți pașoptiști, un prilej de a dovedi "temeul" dreptului nostru național. Pentru că, "fără naționalitate nu e libertate", iar naționalitatea "ține locul cel dintâi... între toate interesele politico-sociale", "cărui subordina toate celelalte interese".

Al. Papiu Ilarian a relevat **caracterul profund național al istoriei**, faptul că aceasta nu poate fi concepută în afara intereselor naționale. Studiile istorice aduc, după părerea acestuia, folos patriei, cetățeanului, omului politic îndeosebi, "mângâie și întăresc inima omului în toate împrejurările". De aceea, el pleda pentru o istorie națională, scrisă de români, "pentru români", istoricii străini deformând cel mai adesea în interesul lor propriu trecutul poporului nostru. Dar scrierea istoriei naționale nu era însă un act simplu, ci o operă complexă și dificilă, care trebuia pregătită, după opinia lui Al. Papiu Ilarian, mai întâi prin strângerea și publicarea unor colecții de documente istorice, cum avea să precizeze în **Prefața** la volumul I al **Tesaurului de Monumente Istoric**. Scrierea istoriei naționale adevărate, "lucrarea cea mare", cum o numea Ilarian, presupunea în prealabil cunoașterea temeinică a faptelor istorice, culegerea izvoarelor ce se referă la acestea. O asemenea muncă migăloasă pregătitoare și-a asumat-o Al. Papiu Ilarian în a doua jumătate a secolului trecut, el fiind urmat în această privință de Hasdeu și Xenopol, care au dat o înaltă apreciere operei întreprinse de înaintașul lor.

Al. Papiu Ilarian nu s-a oprit la acest stadiu pregătitor foarte important și necesar al scrierii istoriei naționale, numeroase probleme românești făcând obiectul unor studii istorice profunde ale acestuia, apreciate de contemporani și de urmași. Un document cu o deosebită valoare științifică în plan istoric și politic este **Memorandul**, elaborat în 1860 de Al. Papiu Ilarian la cererea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, care constituie, totodată, sinteza studiilor sale istorice privind evoluția poporului român în context european în a doua jumătate a secolului trecut și asupra posibilităților realizării aspirațiilor sale naționale în deceniile ce vor urma. Ideea axială a acestui document este aceea că "lupta pentru naționalitate merge pretutindeni înainte" și ei trebuie să i se racordeze politica pe plan intern și extern a domnitorului Unirii.

"Daco-România", previziunea profetică Ilarian, va fi, la gurile Dunării, unul din cele mai omogene state europene, atât din punct de vedere al limbii, limba română fiind o limbă fără dialecte, cât și geografic, formând un teritoriu cu forme de relief armonios dispuse. "Daco-România" ca unitate geografică, arată că se poate de sugestiv Ilarian, "formează un tot într-adevăr sistematic". "Carpaii cei de aur ai Transilvaniei ar fi protectorii a toată

România. Transilvania cea înaltă este, în centrul Daciei, ca o adevărată cetate firească, cea mai tare, cea mai importantă. În centru fiind, firește domină șesurile Banatului și ale Bihariei, domină dealurile și văile Moldovei și șesul cel adânc al Țării Românești". În **Memorand** este totodată definit rolul Carpaților ca o coloană vertebrală a spațiului geografic și istoric românesc, aceștia fiind socotiți "locul

de scăpare al naționalităților române". Al. Papiu Ilarian îl asigura, în **Memorand**, pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, că românii din Transilvania "în împrejurările de față numai la Principate privesc, numai de aici așteaptă semnalul, numai de aici își văd scăparea".

Opera istorică a lui Al. Papiu Ilarian este pătrunsă, ca și toată viața lui, de un vibrant filon patriotic și unionist. Considerațiile sale despre rolul istoriei în educarea conștiinței naționale nu și-au pierdut cu nimic până astăzi din valoare, cunoașterea faptelor eroice ale trecutului neamului având permanent ecou în sufletul tineretului, animat de dorința de a transmite nestinsă pentru viitorime flacăra libertății, independenței și unității neamului românesc.

■ Prof. dr. Ion FLOREA

Nicolae Iorga

În universul titanice și inegalabile activități desfășurate de marele savant român Nicolae Iorga un loc aparte, poate mai puțin pus în evidență, mai puțin cunoscut, îl ocupă aceea impusă de calitatea sa de parlamentar. Probitatea și buna-credință, patriotismul său sincer, idealul flăcării unității statale și al apărării integrității și suveranității României reîntregite, generoasa viziune asupra rolului poporului în societate și în istorie, lupta sa declarată împotriva birocratiei de stat, a lichelismului și favoritismului au marcat până la definire profilul etic, moral al strălucitului parlamentar Nicolae Iorga.

Demascând înțelegerea, când tacită, când fățișă, între cele două partide în care erau grupați membrii claselor dominante din societatea românească de până la 1907, înțelegere ce împiedica orice măsură mai radicală capabilă să ajute la transformarea raporturilor sociale, Nicolae Iorga declara în 1900: "O oligarhie s-a organizat în chip savant, spre a-și asigura, pentru ea și descendenții săi, prada veșnic renăscută a bugetelor. O oligarhie fără trecut, fără dragoste de neam, fără vise de viitor: haită de vulgare carnivore, care ne ruinează și ne necnesc". După juiorii ipocriți care sunt oamenii maturi de azi - constata cu amărăciune Nicolae Iorga - juiorii cinici, tinerii adorabili care luptă vitejește sub steagul fără de culoare sau, mai bine, sub colorile cameleonice ale poftelor lor. Azi, aici; mâine, dincolo. Trebuiau desigur două partide, pentru că sunt prea mulți..."

Cât despre tipul de ideal al reprezentanților locali ai puterii de stat, Iorga îl zugrăvește extrem de sugestiv, prezentând **portretul subprefectului** astfel: "Fură trei ani, trei ani rabdă. Fabrică alegeri și-i plac și lui fetele care știu bine menirea lor pe lume. I le aduc jandarmii. Joacă în cărți. A fost de zece ori liberal, e acum a cincea oară conservator".

După alegerile generale din 1919, Nicolae Iorga, în calitate de președinte al Camerei

Deputaților, a dat dovadă de multă perseverență pentru întronarea în primul Parlament al României Mari a unor norme de conduită care să permită, în chip democratic, afirmarea prerogativelor sale esențiale, în elaborarea de legi, care să întărească statul național unitar român, să confirme justetea acțiunilor guvernului, să aibă un rol important în problemele fundamentale ale politicii interne și externe a țării.

Aceste calități de excepție Nicolae Iorga s-a străduit să le imprime și în activitatea sa de senator de drept în Parlamentul instaurat în timpul dictaturii regale, când, la 9 iunie 1939, marele om politic și istoric a fost ales președinte al Senatului român.

Acceptând să preia funcția încredințată, Nicolae Iorga spera să influențeze activitatea noului Parlament care era lipsit de drepturi fundamentale - de a valida mandatele, de a elabora legi, de a controla activitatea guvernului, de a hotărî în problemele vitale ale politicii interne și externe -, reprezentând mai degrabă un organism auxiliar al guvernului și al regelui (Carol al II-lea). Iată de ce, în celebrul discurs rostit cu prilejul investirii sale cu această misiune, marele patriot român a expus deschis, în termeni tranșanți, viziunea sa profund democratică asupra rolului noului Parlament, de factor hotărâtor în stat, ceea ce era în discordanță cu concepția de guvernare unipersonală a regelui Carol al II-lea. "... În ce privește rosturile noastre viitoare, rosturile noastre comune, eu vă aduc un lucru, un lucru pe care-l datorez chemării, aș zice chiar meșteșugului, poate mai bine și decât chemării și meșteșugului, obișnuinței mele de istoric. Eu nu am dusmănit, nu am lingușit niciodată pe nimeni, de sus până jos, sau, dacă voiți: de jos până sus, într-o țară unde s-a trecut foarte deseori de la ingenuitate la insultă și în ceea ce privește cea mai înaltă autoritate a statului, și cea mai deplină înțepare a nației. Am văzut trecând înaintea mea, de cele câteva

milenii de ani care nu se pot socoti ale preistoriei, până în momentul de față, am văzut trecând atâtea lumi, atâtea nații - unele sunt, altele nu mai sunt - am văzut ridicându-se și prăbușindu-se împărății, încât am credea nezdruclată că toate imperialismele care s-au încercat vreodată în omenire contra dreptului și contra necesităților morale ale națiilor se vor prăbuși. Este numai un număr de ordine pe care-l pot adăuga pe lângă numărul de ordine al tuturor monarhiilor de silă care s-au prăbușit până acum și au ieșit totdeauna numai nobilele organizații de drept, sprijinite pe ce este mai esențial în dreptul național. Dar străbătând atâtea lume și atâtea omenire și văzând și cum se ridică ideile, și cum cad, înțelegând psihologia foarte complicată din care se face omul și în care nimeni nu este cu totul bun și nimeni nu este cu totul rău și în care în toate afirmările cele bune este și o parte de greșală și în toate greșelile este tot ceea ce trebuie pentru a le îndrepta, eu nu sunt capabil de a aduce o altă pasiune decât pasiunea pentru interesele fundamentale ale țării și ale națiunii".

Firește, un asemenea discurs a avut rezonanțe nu numai în Parlament, dar și în opinia publică ce spera într-o schimbare, înțind de acum noile rosturi ale Parlamentului.

Și, totuși, la numai patru zile mai târziu, după instalarea în funcția de președinte al Senatului, într-o atmosferă apăsătoare, ce nu anunța nimic bun, Nicolae Iorga aducea la cunoștința Senatului **hotărârea** sa "irevocabilă" de a **demisiona** din funcția cu care abia fusese investit. Care să fi fost resorturile care au stat la baza unei asemenea decizii definitive, cum a fost ea socotită, fără nici o șansă de a reveni asupra ei?

Momentul luării unei asemenea hotărâri n-a fost tocmai întâmplător. Acest demers a coincis cu respingerea de către Senat a proiectului regulamentului de funcționare interioară, la elaborarea căruia Nicolae Iorga contribuise direct. "Respingerea regulamentului, la a cărei redactare am colaborat - a subliniat Nicolae Iorga în scurta dar edificatoare sa alocuțiune rostită în fața Senatului prin care-și anunța demisia -, o consider ca voință dv. de a fi condus altfel decât după ideile pe care le-am enunțat în cuvântarea mea și care sunt la baza vieții mele politice, sprijinite pe păstrarea ordinii în folosul nației, care altfel poate cădea în «păcate» mai grele decât ale vechiului regim". Demisia lui Nicolae Iorga din postul de președinte al Senatului n-a fost un simplu gest de solidarizare cu membrii comisiei de redactare a proiectului regulamentului de funcționare interioară, care a declanșat grave reproșuri din cele mai diverse direcții. Ea se datora uneltirilor camarilei regale, întrucât aceeași poziție de verticalitate a caracterizat în continuare activitatea sa senator de drept desfășurată de Nicolae Iorga. Așa, de pildă, atunci când a fost dat publicității un nou statut al funcționarilor publici, Nicolae Iorga i-a consacrat un articol special în care sublinia, printre altele: "Oricât străbate aceste articole (ale statutului funcționarilor publici - n.n.) va recunoaște că în ele se cuprind drepturi care trebuie respectate și, alături de dănele, privilegiile care se pot recunoaște numai cu două condiții: dacă societatea nu suferă și dacă prin ziduri închise nu se împiedică manifestarea însușirilor care trec înaintea oricărui paragraf prohibitiv. Durează la noi o veche concepție: aceea care consideră nația ca o masă de oameni supuși funcționarilor, de care ar fi condusă, cât de mult și în cât de multe domenii. O castă intangibilă, acesta e idealul. Supușii jos, un stat aservit sus, același chiar cari trebuie să-l servească".

Strălucită este și concepția lui Nicolae Iorga, având reverberații profunde în actualitate, cu privire la soluția de salvare a poporului român care se află în însăși națiunea română unită. Evocând rolul "clasei fundamentale" în acest sens, el demonstrează: "Să ne unim nu prin favoarea pe care am câștigat-o la un moment dat și din care se face un privilegiu, să nu înlocuim vechia clasă privilegiată printr-o nouă clasă privilegiată de jurăminte și de uniforme, ci să atragem toate voințele, peste orice privilegiu, fiecare sacrificându-se o întreagă viață politică, iar alții un moment de noroc care a căzut asupra lor, pentru ca, sprijinindu-ne pe clasele fundamentale, să umblăm pe o linie care să fie numai a noastră, înlăturând tot ceea ce este de aiurea ispită și tot ce este de aiurea amenințare".

Iată doar câteva din componentele activității de senator a marelui savant Nicolae Iorga, exemple de probitate profesională și de demnitate care se pot constitui în tot atâtea prilejuri de reflecție.

■ Dr. Augustin DEAC

REVISTA

OPINIA
națională

TIPOGRAFIA FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Camelia BOSTAN

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3 000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, Sect.1, București - România.